

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XXVIII.

ЖОВТЕНЬ — 1977 — OCTOBER

Ч. 332

НОВІ ДНІ

UNIVERSAL ILLUSTRATED MONTHLY

Засновник, видавець і редактор 1950-1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові дні"

Головний редактор **В. Сварог**
Заступник гол. редактора **Д. Кислиця**

Редакційна колегія:

М. Дальний, О. Коновал
Адміністратор **Г. Мороз**, тел. 252-4553

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOVI DNI
Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік)

Австралія — 6.50 австралійських доларів
Канада і США — 8.00 дол.
Франція — 25 франків
Англія — 4.00 англ. фунти
Всі інші країни Європи та Півд. Америка \$5.00

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

В Австралії:

Mr. S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide
S. 5001, Australia

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Juniod Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskij,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Тандер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko
133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont.
P7C 2G4

Second Class Mail Registration Number 1668

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА "НОВІ ДНІ"

В. Новак, Ватерліо, Канада	\$50.00
Н. Козтун, США	25.00
Г. Гувер, Сакраменто, США	10.00
І. Гарас, Віндзор, Канада	7.00
А. Микитенко, Детройт, США	5.00
Г. Панченко, Лондон, Канада	5.00
В. Литвінов, Торонто, Канада	5.00
В. Зінченко, США	4.00
М. Іваницький, Ямайка, США	4.00
С. Фурса, Детройт, США	4.00
П. Зозуленко, Льюїс Анджелос, США	2.00
А. Кобаса, Севель, США	2.00
П. Стриженко, Трой, США	2.00
А. Жучок, Мінеаполіс, США	2.00
Н. Ковтун, Форт Вайне, США	2.00
І. Данковський, Гемден, США	2.00
І. Василюк, Рочестер, США	2.00
М. Ходаченко, Торонто, Канада	2.00
І. Передерій, Монреаль, Канада	2.00
М. Аксіок, Лонгвіл, Канада	2.00
Д. Степанюк, Кенора, Канада	2.00
Л. Тимошенко, Стритфорд, Канада	2.00
Д. Савкевич, Грінзбей, Канада	1.00
В. Пилипенко, Вінніпег, Канада	0.50
Г. Царинник, Філадельфія, США	0.50
В. Якимчук, Ків Гарденс, США	0.50

АВСТРАЛІЯ

С. Криволап,	австрал. \$20.00
Г. Мішалів	7.00
В. Дворцовий	7.00
Г. Шевченко	5.50

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

С. Криволап, Австралія	2
Д. Нитченко, Австралія	1
Г. Ковтун, Форт Вейн	1

Спасибі всім за допомогу.

Редакція й адміністрація "Н. Д."

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ

На дальше поліпшення журналу "Нові дні" посилаю редакції 500 франків та вітаю всіх редакторів і авторів журналу.

Нехай Господь благословить Вас за корисну для української діаспори працю та дасть Вам сил і здоров'я.

Гаврило Клименко
Франція

ЧЕКАЄМО З НЕТЕРПІННЯМ

Я думаю, що найкращим моїм компліментом "Новим дням" буде, коли я скажу, що і я, і мої знайомі з нетерпінням чекаємо кожного наступного числа нашого журналу.

Оксана Олійник, Онтаріо

На обкладинці: Українці танцюють...

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.
Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

Література, публіцистика, наука, мистецтво

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

СЛОВО МАЮТЬ ЧИТАЧІ

МІЙ ДРУГ В. ЧАПЛЕНКО І ЙОГО СПРАВА
Відповідь В. СВАРОГА В. ЧАПЛЕНКОВІ

"ВАША КОНСТИТУЦІЯ — БРЕХНЯ!"
Г. СНЕГІРЬОВ зрікається советського підданства

ЩОБ НЕ БАЧИЛИ ОЧІ...
Оповідання Г. КРУСЬ про організований комуністами голод на Україні

ПОЕЗІЯ
Вірші: Д. ГУРАМШВІЛІ (в перекладі С. Д.),
С. ДЕЙНЕГИ і ранні вірші П. ФИЛИПОВИЧА

"УКРАНГЛІЙЩИНА"
Українсько-англійський суржик в англійських країнах нашої діаспори

ЧОМУ Я ЗА САМОСТІЙНІСТЬ
Роздуми М. ОЛТАНЦЯ на актуальну тему

ПО ТУ СТОРОНУ СМЕРТІ
Відгук З. СЕРБИНА на книгу Р. МУДІ

"ПРОПАЩЕ ПОКОЛІННЯ"
Фейлетон Л. БОГУСЛАВЕЦЬ

НЕВТРОННА БОМБА
Ще одна американська зброя, невподобна советчикам

У КОМУНІСТИЧНОМУ В'ЄТНАМІ
Люди тікають з комуністичного "раю"

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ "НОВИХ ДНІВ",
крім інших статей:

ПОМИНКИ ПО ДНПРУ
Нарис О. КОРОТЮКОВА про советську дійсність

МИ ЗУСТРИЛИСЯ ЗНОВУ
Нарис М. Дального на актуальну тему
ЗА ВИСОКУ МОВНУ КУЛЬТУРУ!
Стаття П. ОДАРЧЕНКА

ВІД РЕДАКТОРА

Вінніпезька газета "Канадійський фермер" надрукувала довгу статтю В. Чапленка під "сенсацийним" заголовком "Друг Сварог, але українська справа — більший друг". Моя відповідь на цю статтю виходить поза розміри регулярної редакторської передовички, тому я даю її окремою статтею.

І досі ще не стихли відлунки справи з листом Н. Г. про В. Онуфрієнка. Ось переді мною лист О. Коваленка, який з деяким запізненням відгукується на Онуфрієнкову відповідь на допис Н. Г.

О. Коваленко пише, що Онуфрієнко й сам не без вини, що й він, бувши одним із редакторів "Вільної думки", пропускав у газету деякі матеріали без належної перевірки, сам нерідко користувався криптонімами.

Проте й сам О. Коваленко погоджується з тим, що в основі допису Н. Г., мабуть, лежать якісь мотиви особистого або "партійного" характеру. А в цьому якраз суть справи. Всіх нас, грішних, можна критикувати за якісь помилки та провини. Але Н. Г., заявивши, що він критикуватиме Онуфрієнкову творчість, негайно переходить на "критику" особистості, яка з літературною критикою нічого спільного не має й переслідує іншу мету.

Автор іншого одержаного мною листа, який підписався "К. В.", вважає за потрібне ще раз засудити Н. Г. та підбадьорити В. Онуфрієнка.

Надрукувавши листа В. Онуфрієнка в "Нових днях", як тільки я його одержав, я в редакторському коментарі висловив своє ставлення до допису Н. Г., який потрапив на сторінки журналу через недогляд переобтяженого працею тодішнього редактора. Думаю, що на цьому пора припинити сутички пер навколо цієї справи.

Два автори написали мені, що я занадто скоротив їх статті. Мушу нагадати, що, як і редактори інших видань, я залишаю при собі право скорочувати, а в разі потреби робити належні мовні, зокрема стилістичні, виправлення в друкованих текстах.

Скорочення потрібні, коли матеріали занадто розтягнені, коли в них трапляється повторення вже сказаного, коли зроблені в них формулювання можна висловити лаконічніше чи ясніше. Іноді скорочення диктуються потребами журнальної "площі".

Скорочуючи статтю, я пильно стараюся передати всі викладені в ній думки та скількимога зберегти індивідуальну авторову манеру писати — особливо, коли вона суттєво потрібна для на-світлення думок автора.

Щоб не було непорозумінь, прошу тих авторів, які не згодні ні на які зміни в їх матеріалах, робити відповідні застереження.

Прочу всіх авторів залишати в себе копії своїх статей, бо я не маю часу відсилати їм їх не-надруковані статті.

Я маю в своєму архіві кілька оповідань, яких не можу опублікувати, незважаючи на все своє бажання.

Оповідання придатне до друку тільки тоді, коли в ньому є щось нове для читачів: коли його автор оповідає про щось невідоме, непережите читачами, або, коли й про щось загалом відоме, то побачене з якоїсь нової точки зору, збагачене незанихтливими досі деталями, зауваженими тільки автором, або освітлене життєвим досвідом автора та його філософією.

Нецікаво читати про те, що всі знають, що всі самі бачили, може, краще від самого автора.

Є в мене й кілька "недрукувальних" віршів, автори яких не знають як слід літературної мови, зокрема літературної лексики та синтакси, не обізнані з теорією віршування.

У мене не завжди знаходиться час на негайні відповіді авторам. Прошу не гніватися, коли я відповідаю з деяким запізненням. Це не залежить від моєї волі.

У серпневому числі нашого журналу було чимало коректорських недоглядів. Сталися вони через те, що це число треба було здати в друк дуже поспішно, і я не міг сам робити коректу. Корегували люди недосвідчені в цій роботі, без наступної перевірки. Прошу пробачення за ці недогляди, особливо за помилки в деяких прізвищах. Стараємось забезпечити добру коректуру на місці, тобто в Торонто.

Деякі автори думають, що коли вони при-шлють свою статтю, скажімо, в червні, то вона може бути надрукована вже в липневому числі. Зробити це, на жаль, неможливо, бо липнєве число має бути підготоване до друку ще в червні. Тому стаття, надіслана в червні, може з'явитися в журналі лише в серпні, а якщо вона велика, то й у вересні. Мусимо додержуватись і черги в публікуванні матеріалів.

У черпневому числі нашого журналу була вмі-щена стаття І. Кейвана про Юрія Нарбути. Ста-лося так, що ми не змогли дати в цьому ж числі ілюстрації до цієї статті й даємо їх лише в цьому числі.

В. СВАРОГ

Мій друг В. Чапленко і його справа

Вінніпезька газета, що називається не то "Ка-надійський фермер", не то "Вільний світ", на-друкувала присвячену мені довжелезну статтю В. Чапленка під "сенсаційним" заголовком "Друг Сварог, але українська справа — більший друг".

Цей заголовок має намалювати читачам скорб-ний образ В. Чапленка, розп'ятого на рогах ди-леми: з одного боку, його переповнюють дружні почуття до мене, а з другого, він як український патріот мусить привселюдно й безстрашно ви-крити ворожі українській справі Сварогові наста-нови в редагуванні "Нових днів"...

Моральну силу для цього скорботного подвигу страждаючий В. Чапленко черпає в аристотеле-вій мудрості. В позу Арістотеля він стає вже не вперше. Подивімося, який з нього Арістотель.

Мій друг Чапленко... Чи може він взагалі бути чийсь другом? Неймовірна самозакоханість та пиха, що характеризують усі саморежисерські Чап-ленкові писання, свідчать про те, що йому по-трібні не друзі, а шанувальники та лагузи.

Скільки років тому я помітив, що є в нас такий письменник В. Чапленко, який пише досить багато, але чомусь ніхто з провідних критиків про нього ані слова.

В. Чапленко пише соковитою народною мовою, уміє живо оповідати, його оповідання читаються легко. Мені сподобався його "Пиворіз", у якому добре відтворено кольорит давньої епохи. Я на-писав рецензію на один з творів В. Чапленка. Він щедрими компліментами мені намагався заохоти-ти мене до дальших рецензій на його твори. Так ми й дружили, поки я був його лийб-рецензентом.

Моя критика не була стовідсотково комплімен-тарною, але завжди доброзичливою. Мені були ясні межі Чапленкового літературного хисту. Ко-ристуючись виразом американських літературо-знавців, можна сказати, що Чапленкова белетри-стика назагал "пішохідна". У нього немає оригі-нальної письменницької філософії і інтуїції. Його персонажі психологічно нескладні, і в них він ба-чить тільки те, що можуть бачити і всі. Його психологічним малюнком бракує глибини й тон-кості. Його тематичний діапазон, поле зору об-межені. Композиційні вирішення його тем не ори-гінальні. Чимало "повзучої" описовості. Є потяг-нення до "натуралізму".

(Продовження на 19-й стор.)

Слово мають читачі

ЗРАЗКОВИЙ ГРОМАДЯНИН

26-го червня 1977 р. громада ім. св. Івана Хрестителя в Едмонтоні вшанувала свого вельмизаслуженого члена *К. Теличка*, з нагоди його 70-річчя.

До Едмонта прибув він 28 років тому і відразу включився в громадське і політичне життя.

Він став членом церковної громади, членом Товариства українських самостійників і незабаром був обраний на секретаря місцевого відділу КУК. Протягом 15 років він був головою Едмонтонського відділу ТУС і 14 років — головою Провінційної Управи ТУС.

Він є основоположником Комітету сприяння УНРаді, спочатку був секретарем цієї установи, а пізніше став її головою.

За його ініціативою, в 1956 році організовані радіопрограми Західної єпархії УАПЦ Канади, і вже понад 20 років він — головний організатор і редактор цих радіопередач. Він — член Інституту св. Івана Ордену св. Андрея.

Зразу ж по приїзді до Едмонта він став активним кореспондентом різних українських часописів. Він передплачує багато наших видань.

Йому присвоєно звання почесного голови відділу ТУС в Едмонтоні й почесного голови ТУС у провінції Алберта.

З 1973 р. він — член УНРади, голова її громадського сектору. Був делегатом і учасником багатьох соборів УАПЦ Канади, делегатом і учасником багатьох конгресів і різних нарад Централі КУК, делегатом обох конгресів СКВУ в Нью-Йорку й Торонто. Виступав з багатьма промовами в Алберті й Едмонтоні.

Незважаючи на перевантаженість громадськими справами та заробляючи на життя, він знаходив час викладати українську мову і українознавство в рідній школі та в літній оселі "Барвінок".

Ювіляра нагороджено найвищою в українців Шевченківською медаллю та грамотою. Ці нагороди йому вручено на конгресі КУК 7-го липня 1962 року.

3-го жовтня 1976 р. він одержав грамоту і медалю від керівництва громади.

Присутні на ювілеї проспівали ювілярові "Многії літа". Наскільки мені відомо, це було четверте вшанування ювіляра. Він одержав і ще одержує багато телефонічних і листових привітів.

Сергій Яременко

ГЛУПОТА І НЕТАКТ

З російської преси я довідався про те, що наші "севеушники" послали редакторові журналу "Континент" листа, в якому обвинувачують Г. Снегірьова в тому, що він... кагебістський провокатор.

Це ще один вияв політичної глупоти й нетактовності цієї жменьки нерозумів. Їм мало того, що вони час від часу з'являються зі своїми немудрими "виступами" на сторінках нашої преси (яка багато чого терпить), тепер вони компрометують нашу еміграцію ще й у чужомовній пресі.

Відгукуючись на їх лист, Б. Некрасов у своїй статті "І вам не соромно?" в "НРСлові" пише:

"Я й досі ніяк не можу зрозуміти, з якою метою кинута така груба образа українськими емігрантами в лице українському письменникові, який зараз живе в Києві й не має змоги відразу ж відповісти."

У мене ця можливість є. І я з неї скористуюсь. І не тільки тому, що Снегірьов мій друг, а в першу чергу тому, що він український письменник, і Україна йому не менш дорога, ніж авторам листа в "Континент", а її злигодні й поневіряння він знає краще, ніж вони, — бо це й його поневіряння й образи".

Не можна не погодитись із Некрасовим. Треба, щоб усі наші громадсько-політичні організації засудили негідний вчинок цієї "Президії світової ради Спільки визволення України", як гучно називає себе ця група.

М. Олтанець

ЧИ НЕ ПОРА ВГАМУВАТИСЯ?

У написаній з великою претенсією статті про поезію М. Руденка (в квітневому числі "Н. Д.") В. Чапленко пише в глумливому тоні:

"Пристосовуючись до *зашкарублених* вимог партій та *клерикальної* атмосфери, східняки навчилися писати різдвяні та великодні вірші (М. Ситник)".

Пане Чапленко, п. Чапленко! І коли ви вже угамуетесь із вашим нікому не потрібним войовничим атеїзмом?

Релігія — це приватна справа кожної людини і вона нічого поганого не вчить. У такі справи виховані люди не лізуть брудними чобітьми. Ніхто не лає вас за атеїзм, а от ви вважаєте, що можете лаяти релігійних людей не знати за що. Хоч би ви ще були зарозумілим у своєму невігластві безвусим хлопчаком! Але тепер молоді

люди якраз і не злословлять на релігію. А ви ж людина у похилому віці...

У своїй злості на релігію ви навіть не посоромились копнути ногою мертвого поета. А що вам до того, що він писав великодні вірші? Який вам збиток від того?

Свою статтю ви написали ніби для того, щоб приписати М. Руденкові атеїзм, але чи ви читали його поему "Хрест"?

Недавно ви в своїй репліці Л. Лиманові "питали" його, "чиє доручення він виконує". А чиє доручення виконуєте ви тепер? Чи не того дідька, що під'юджує людей на всякі блюзнірства? Отямтесь, поки не пізно!

Г. Колісниченко, Онтаріо

НЕ МАЄТЕ РАЦІЇ, ПРОФЕСОРЕ!

Прочитав я в "Канадійському фермері" "наукову" статтю В. Чапленка. З кожного її несамо-вито лютого речення визирає намагання дискредитувати редагування "Нових днів". Але марно...

Раджу редакції і далі зживати терміни, подані в нормах українського правопису, затверджених ВУАН у Києві та НТШ у Львові 1929 року. У них немає слів із коренем "жид", але є 20 похідних від кореня "єврей".

Останнє "вирішення" УНРади дуже обурило б С. В. Петлюру, який ніколи не вживав слово "жид" ні в своїй усній мові, ні в письмі.

А. Юриняк мав повну рацію, коли осудив позицію В. Чапленка в проблемі "советський — радянський".

Д. Гарман, Флоріда

НОВЕ ЛИЦЕ НАШОГО ЖУРНАЛУ

Мені подобаються ті зміни, що їх протягом останнього року запровадила в "Нових днях" їх редакція. Журнал відсвіжено не тільки зовнішньо, але й якісно. Немає тієї "кустарщини", яка колись у ньому подекуди позначалася. Хочу відзначити ще одну позитивну рису нового обличчя нашого журналу: його усучаснення. Раніше він жив ніби позачасовим життям, зокрема мало писалося в ньому про життя в підсоветській Україні.

А щодо деяких "критиків", то нагадаю слова Петра Кузьмовича Волиняка: якщо схочеш догодити всім, то впадеш так низько, що й встати не зможеш.

Олександр Манько
Ілліной, США

ЛАВРЕНКОВІ "НОВОТВОРИ"

Звичайно, нам дуже потрібен постійний доплив нових слів, але ті неоковирні слова, що їх вигадує М. Лавренко, нам аж ніяк не потрібні. Ми потребуємо нових слів для тих понять, які в нашій мові ще не мають відповідних означень. Нам потрібна також диференція загальних понять на окремі нюанси — отже нові слова.

А що робить наш "мовотворець" М. Лавренко? Він рекомендує викидати ті слова, які вже давно вживаються в нас усіма мовлянами, увійшли в усі словники, в багато літературних творів, а замість

них вигадує якісь нечупарні словесні потвори, які й вимовити трудно...

До речі, чи розуміє М. Лавренко, що, крім інших аспектів мови, ще існує її естетичний аспект, що мова — тобто її слова — мусить бути милозвучна, мелодична. А послухайте тільки, як мило звучить "навчач"...

К. Зінківський
Каліфорнія

"ЕЛАБОРАТ" Р. РАХМАННОГО

У нью-йоркській газеті "Свобода" 3-го вересня була надрукована стаття Романа Рахманного "Нержавіюча шабля українського мислення".

У цьому "елaborаті" є таке місце. "Відколи наша преса безкритично передруковує одна-нітні послання і звернення чи документи українських вільнодумців із ССРСР, відтоді мова наших газет сильно занепала, погіршилась. Це мова сухих елаборатів советських адвокатів, що просто перекальковують російські юридичні викрутаси на канву української мови".

Чого, власне, хоче Рахманний? Щоб наші часописи не друкували документів українського вільного руху в УССР? Чи, може, писали до них якісь "критичні коментарі", лаючи їх мову?

Природно, в тих документах є якісь мовні недогляди, щось можна було сказати краще, уникнути того чи іншого русизму. Але згадаймо, в яких умовах пишуться ті документи! Там не до стилістичних "елaborатів"!

Але насамперед дивує пиха, з якою Рахманний "засуджує" мову наших борців за свободу України. Може, він думає, що він сам пише бездоганно доброю українською мовою? Ось кілька разючих прикладів його "стилю":

"схрестили чорнильні слова на сторінках" (можна схрестити шаблі, а не слова; те, що написав Рахманний, — приклад кумедного змішування двох метафор); *стрімкий підхід до теми*" (що це значить?); *"чванимось Шерехом"* (чванитись значить хизуватися, бундючитись, копирити губи); *"незловмисний бур'ян"*... Що значить "мікробіологічна війна", яку Москва веде проти українського народу?

Між іншим, стаття Рахманного написана в похвалу В. Чапленкові за його боротьбу проти москалізмів. Чому ж тоді Рахманний сам не виконує вказівок цього ж В. Чапленка і всупереч їм пише "советський", "єврей" та вживає активні дієприкметники теперішнього часу "нержавіючий", "зростаючий", "думаючий". Адже Чапленко ці слова таврує "русицизмами". Ще кілька прикладів з іншої статті Рахманного: "вистачає один приклад", "псевдозаконні кайдани", "ком-партійні естаблішменти", "пересічно беручи"...

Усі ці дивниці навівають мені сильну підозру, що Рахманний сам... не читав Чапленкових статей на мовні теми, за які так його вихваляє. Думаю, що від таких "похвал" та від такого учня Чапленкові може бути тільки конфузно...

С. КРИЦЬКИЙ
США

Ваша конституція — брехня!

Г. Снегірьов зрікається радянського підданства

На Заході одержано Заяву Гелія Снегірьова, в якій він зрікається радянського громадянства. Цю заяву Снегірьов прочитав на пресовій конференції в квартирі генерала Петра Григоренка 29 червня.

Подаємо текст заяви:

Цією заявою я зрікаюся радянського громадянства. Таке рішення я прийняв саме в ті дні, коли ви проводите так зване обговорення проекту нової конституції. Газети, радіо, мітинги кричать про одностайне, захоплене схвалення. Найближчим часом проєкт стане законом під загальне "ура". Нехай спробує хтось не крикнути "ура": за кожним мітингом і кожним його учасником пильно стежать КГБ і його вірні слуги — партпрацівники.

Ваша конституція — брехня від початку до кінця. Брехня, що ваша держава виражає волю та інтереси народу, що вся влада належить народові. Брехня, що найвища мета вашої держави — підвищення життєвого рівня народу. Брехня — заява про вільний розвиток націй і про право на вільний вихід з Радянського Союзу. Брехня і ганьба — ваша виборча система, з якої сміється весь народ, брехня і ганьба — ваш герб, колосся, для якого ви імпортуєте зі Сполучених Штатів Америки, брехня і ганьба — ваш гімн, у якому Сталіна ви замінили на Леніна.

Ви заявляєте, що створили суспільство справжньої демократії. Громадяни СРСР, твердите ви, мають усю повноту соціально-економічних і політичних прав і свобод (стаття 39), громадянам СРСР гарантована свобода слова, друку, зібрань, мітингів (стаття 50). І тут же — використання громадянами прав і свобод не повинно завдавати шкоди інтересам суспільства і держави.

Безсоромно перекреслили ви права і свободи свого громадянина. Стаття 56 проголошує "Розгляд справ у всіх судах відкритий. Слухання справ у закритому засіданні суду провадиться лише у випадку, встановленому законом". Безсоромно забезпечили ви собі закритий суд над кожним вашим громадянином.

І раніше ви позбавили нас прав і свобод, і, коли боялися голосу правди, — а боялися ви його завжди — судили закритим судом. Але раніше, навіть оголошуючи себе диктатурою, ви не наважувалися на відвертий цинізм.

У мене залишилася можливість потрясати кон-

Гелій Снегірьов

В. ЯРОШ

НАЩАДКАМ

З осяяних нашою мрією книг
Дізнаються наші нащадки
Про тих, що за радісну волю для них
Конали в борні безпощадній.

Безстрашно й незрадливо вони берегли
Пра-прадідну віру і славу;
Закохані в волю, вони не могли
Коритися владі кривавій.

Та хто їм розкаже про будучих, вас, —
Про вас, спадкоємці незнані,
Для кого в підручнику ляже наш час,
У томи поем і романів?

Чи будете ви своєю волю святу,
Як ми полюбили, любити?
Чи будете ви за велику мету
Всесчасно готові до битви?

Пра-правнуки наших дочок і синів,
Майбутні омріяні люди,
Про час, у якому Руденка не буде,
Про вас розкаже мені?

ституцією і вимагати дотримання гарантованих прав, відкритого суду. Сьогодні ви скинули віску диктатури і, оголосивши себе загальнонародною державою, брутально обсмикуєте мене. Досить посилянь на конституцію, права і свободи твої — доти, поки ми, держава, не вирішимо, що вони нам, державі на шкоду, і тоді ми судитимемо тебе закритим судом за встановленим нами, державою законом!

Галина КРУСЬ

Щоб не бачили очі...

Хоч не було й наїдку із худючого Пацана, а все ж... не сама кропива. Якби Сірко наш не вирвався був і не втік, то Васька з дітьми оце потрималася б ще. За той час зерно в колоссі стужавіло б трохи — поле в неї під хатою — залізли б та й видзьобували... Якось та й вижили б. А так... не сьогодні — завтра...

Мати з бабою підгортають картоплю й стиха журяться тітчиною Ващиною долею. Ми, діти, сидимо в борозні й стомлено водимо очима за сапами. Ось мати ненароком сапнула близько кущика картоплі, звідти — із квасолину завбільшки — викотилася картоплинка. Четверта вже. У борозні рух. П'ять пар дитячих очей уп'ялися в материну долоню. Глянувши в наш бік, мати зідхнула й поквапно кинулася розгортати під картоплею землю. Аж у третім куці знайшла

трохи більшу — садилося ж дріб'язок! — відірвала від кореня й подала нам. Кожному по одній...

На Рябка Іван не погодився: і старий, і... нехай своєю смертю. А Сірка, казав, беріть. І тільки Данилко й Явдонька хотіли накинути мотузку на шию, а він — як не зірветься та як не чкурне! Після того з тиждень навідувався додому. Стане в кінці городу й дивиться на хату. Скільки не манили — ні разу не наблизився. І кажи після цього, що собака не розуміє, що люди замишляють! Чи ж Ващині діти не їздили Сірком верхи? Вони ж його й принесли сюди щеням, часто "в гості" брали. Та й сам він туди бігав...

"Так ось куди подівся тітчин Пацан! А Явдонька казала "утік". І Сірко, виявляється, не самовільно пішов із дому..."

Протестуєш? Спробуй! Так записано в конституції, її затвердив народ, і ти в тому числі.

Не хочу бути в тому числі. Ваша конституція продиктована політичною охранкою, якій в Радянському Союзі підвладно все, без якої і дня не протягне ваш табірний режим.

Не хочу бути громадянином держави, яка за шістьдесят років свого існування догосподарювалася до того, що змушена на високі скрижалі свого основного закону персонально виводити худобу і птицю, утримувані в присадибному господарстві громадян. Один відсоток земельних угідь відвели ви підсобним господарствам, 99 відсотків — колгоспи і радгоспи, і цей один відсоток дає третину продуктів харчування країни! А як ви грабували громадянина свого на цьому одному його відсотку—виводили з подвір'я корову, обкладали диким податком кожну курку, яблуньку і куц полуницю. Сьогодні зрозуміли, що не нагодують країну ваші колгоспи і радгоспи, задовбрюєте громадянина, підлещуєтесь, гарантуєте — не бійся більше, розводь свинок, курочок, обіцяємо — не чіпатимемось і в конституції записали: годуй нас з одного свого відсотка, давай нам тепер не третину, а дві третини, тому, що надія на колгоспи-радгоспи справа пропаша, ці пам'ятники на славу гнилої ідеології зіплені з гною.

Нарешті, я не бажаю більше залишатися громадянином держави, яка знищила еліту мого українського народу, кращу частину селянства та інтелігенції, спотворила і оббрехала наше істо-

ричне минуле, принизила наше теперішнє. Ви позбавили моїх співвітчизників українців національної гідності, ви добилися від нас того, що ми боїмося і не хочемо називатися українцями. І ви у вашій конституції наважуєтесь сурмити про розвиток націй. У вас вистачає цинізму знуватися з мого народу і записувати в конституції статті про право на вільний вихід з Радянського Союзу.

Мільйони затурканих і заляканих вами громадян покірно і байдуже піднімають руки за вашу конституцію. Таких, хто, подібно до мене, відкрито заявить про небажання визнавати ваш основний закон, будуть одиниці. Повністю усвідомлюю те, що вчинок мій буде розцінено вами як найважчий злочин: я скористався правом на свободу слова на шкоду вашій державі, судити мене за встановленим вашою державою законом ви будете закритим судом.

А втім, конституція ваша поки що лише проєкт. Доведеться вам для розправи наді мною дочекатися її всенародного ухвалення і лише тоді застосувати до мене її статті. Морока? Чи не простіше — психушка? Або звинувачення в злочині? Чи самосуд ображених "патріотів" у цивільному? Або шляхова аварія? Які ще варіанти швидких розправ у вашому арсеналі? Дійте.

Сьогодні я віддаю свій паспорт в районний відділ внутрішніх справ Ленінського району міста Києва і відсьогодні припиняю вважати себе громадянином Радянського Союзу.

Гелій Снегірьов

Поки школа була, то діти по мисочці юшки мали. А тепер тільки й лишилося: смерть виглядати...

— У капіталістичній країні, казали вчителі, вони б давно померли: там у школах гарячих сніданків не дають. Та й до школи не ходили б. Бо за науку треба платити".

У селі нікого біднішого над Ваську не було, а, бач: розкуркулили... Бо Иванова сестра... Якби покійний Семен стримався був та в Кацапщині не з'їв того хліба, що виміняв за килим та кожух, — лишився б живим. Записався б у той колектив — будь він тричі проклятий! — як Михайло. У Параски корівчина лишилася, та й картоплі всієї не забрали... Йї удалося трохи й зерна приховати...

Ми перші заглядили й гукнули:

— Мамо, дивіться: до нас Явдонька й Данило йдуть!

Таки вірядила Васька з дому! Щоб не бачили очі, як умиратимуть... І радилося ж: як рішаться на таке, то щоб ішли зранку. І куди ж вони зайдуть, пухлі такі? Помруть десь у бур'янах, або вовки їх із'їдять... Та й де та робота? Це якби колись, то чотирнадцятилітній хлопець міг би — як не сам череду пасти — за підпасича бути. Явдонька за няньку була б. На свої дванадцять вона величенька.

А голосніше до нас:

— Надивляйтеся, діти, на Данила й Явдоньку: більше ніколи їх не побачите...

Як довго вони йдуть! Минула вічність, відколи ступили на стежку, а ми — аж ноги заболіли — все стоїмо й чекаємо. Надивляємось.

— Таки йдете? — питає мати, коли, нарешті, придибали.

— Зайшли попрощатися. Може й не побачимось більше... А ще мати просила, щоб ви, дяди-но, дали квасу напитися.

— І куди ж надумалися?

— У радгосп. Кажуть, там робітників треба. А ми ж — ой! — як робитимем. Щоб тільки їсти дали...

— Сонце вже з полудня — не дійдете, — сумно мати. — Може б вернулися та — завтра зранку?...

— Ні, — заперечує Данило: — завтра, може, зовсім на ноги не станемо. І що вдома? Уже поїли все, що можна було. Ні кропиви, ні щазлю не знайдеш. Із болота все латаття й ситняк позитягали... Як на котрій липі й є трохи листя, то старе вже. Обзивався соловейко в кущах, та він хоч і зловиться в сильце, то... четверо ж нас. Треба розійтися... Як будемо разом, то всі й помремо. А так може й виживем. Ми — в радгоспі, а мати з Васильком тут.

До тітки Параски заходили прощатися? Може, обідати дала?

— І обідати, і хліба на дорогу.

— А де ж він?... Ой, діти, діти... Не можна так! Їжу треба ділити: з'їли трохи в тітки, а тим хлібом у дорозі підкріпилися б... Рукою подати? Якби здорові були, то за годину-півтори й дійшли б... Якби були здорові... А квасу я не дам: який пожиток із нього? Ще більше спухнете. І тоді вже напевно не дійдете. Це якби хоч по пів бурячка згризти... Та їх уже нема.

Зачепившись поглядом за грядочку часнику, мати зраділа. Вирвала кілька стеблин.

— Оце все, що можу дати. Тільки, ради Бога, з'їжте вже десь у дорозі.

— Коли ж їсти хочеться... — виправдується Явдонька. І відразу частується материним гостинцем.

— Дядько на горищі? — кивнувши в напрямі хати, шепотом спитав Данило.

— Десь в очереті сидить. Удосвіта прокрався на болото.

(Весною батька знову засудили, і він, як і в 31-му році — утік).

— Неслухняні були ми... Коли батько помер, випадало б дядька в усім слухатись. Може, коли розсердили, то просіть, щоб простив.

— Добре, тим не журіться, а йдіть уже. Бо коли ж ви дійдете?

Підійшли до баби під благословення. Прощаємось, а мозок довбає думка: встаннє... вони не дійдуть... помруть у бур'яні, або... вовки їх... Треба запам'ятати їхні, хоч і неймовірно змінені, обличчя! Щоб ніколи-ніколи — до самої смерті — не забути. Доручаю брата, якого няньчила, меншій сестрі і йду з ними за село. Хоч це тільки на горб (наша хата крайня), а йдемо довго. Колись такі прудкі, обоє ледве переставляють ноги. Ідемо мовчки. Про що вони думають? Чи знають, що помруть у бур'яні, або... вовки...? Навіть не згадали, який сьогодні день. А минулі ж роки він був особливим у нашому житті! Тітка Васька докладно святкувала всі свята. І Явдонька старанно до них готувалася. Мені з минулих років найбільше врізались у пам'ять саме клечальні суботи...

У мене праці — на цілий день! Ізранку вибираюся по гав'яр. Ним ми під вечір кожної літньої суботи встеляли долівку, а в клечальну — мішали з травю, любистком та м'ятою. Росте він і на болоті, та я йду на озеро. Над озером живе Пащуччина Олена. Рватимемо вдвох. Спочатку йї, а потім — мені. Та це буде аж після того, як накупасмося в озері, награсмося в діброві. У всі гри переграємо: у пекора, цурки, метелика, коромисла, мотовила...

Ми граємося, а нам літа кує зозуля:

— Ку-ку!

— Чуєш? — перериває Олена гру. — Ану: зозуле, зозуле, скільки нам літ жити?

Олена числить тільки до ста. Бо не хоче бути дуже старою, такою, як ота та ота баба. Правда, зозулі не дуже й довіряємо. Перевірити зозулине пророкування допомагає сонечко. Посадивши його на долоню, Олена примовляє:

— Сонечко, сонечко — Боже віконечко, скажи мені правдоньку:

чи я вмуру, чи я заміж піду?

Якщо сонечко сидітиме непорушно, то це певний знак: не уникнути смерті! На щастя, цього не стається. Воно розправляє крильця й відразу летить. Ми — за ним. Щоб простежити, в яку сторону полетить (ізвідтіля треба сподіватися й старостів) і де сяде — близько, чи далеко?

Запасишся гав'яром, іду до тітки: Данило клечання ламатиме, то й нам наламає. (Пізно вечором він із Явдонькою в перші роки й приносив його). А Явдонька чекає вже. Плете мені вінок і

сама у вінку. Данило кличе свого двоюрідного брата Сашка, Явдонька — товаришок, і всі разом вирушаємо на леваду. Поки хлопці лазять по деревах, вибираючи найкраще гілля, ми заводимо гуртові гри. А грачів назбігалось вже й чималенько: хтось ішов у ліс по клечання, когось мати післала в берег по гав'яр. І гомонить левада, перегукується дитячими й пташиними голосами:

— Гуси, гуси, додому! — Чого? — Вовк за горою!

— Мурашки, мурашки, ховайте свої подушки, бо — ТА-ТА-РИ йдуть!

— Зозуле, зозуле!

— Ку-ку!

І тільки надвечір зносимо клечання на подвір'я. А тітка чекає вже з вечерею. І нікого не випустить, не нагодувавши...

— Цього року і клечання, і всіх зозул поїли... — обзивається Данило на якусь свою думку.

На горбі прощаємося ще раз. Вони повертають праворуч — на межу, що має довести їх до хутора. А я сходима вилажу на ганок давно опустілого млина. Схиливши голову на, обхоплені руками, коліна, дивлюся їм у слід. Востаннє... Ніколи, ніколи вже не побачимось! Не прибіжить, як бувало колись, Явдонька з вінками. Скільки й пам'ятаю, кожної літньої неділі прибігала вона до нас ізранку. Щоб одягнути мене до церкви, щоб гарно розмістити стрічки, перенизати, якщо треба, намисто.

— Подивіться, дядино, — кликала матір, — а правда ж, гарно їй так?

Залишивши старших позаду, ми біжимо. Явдонька смілива, усі кажуть, що вона стара. Ось доганяємо якусь тітку. І Явдонька відразу хвалиться:

— Подивіться, тітко: це — моя мала сестра!

Тітка, обдивившись мене зі всіх боків, крутить головою:

— Щось мені не віриться: зовсім не подібна.

— Двоюрідна, — уточнює Явдонька.

— Хіба що так. Тільки... чия ж би це? — задумується тітка. — Два твої дядьки мають синів, а два... ну, там треба тобі чекати ще...

Я смикаю Явдоньку, щоб нахилилася. Хочу сказати їй на вухо, що ця тітка добре мене знає. Та Явдонька тільки відмахнулася.

— Материного коліна! — каже тітці. — А материне коліно ближче, ніж батькове.

— Та не кажи! — дивується тітка. — А я й не знала. Правду кажуть: вік живи — вік учися...

І ось їх, Явдоньки й Данила, не буде. Помруть... Ні! Не можуть померти! Не можуть, не мо... А Олена ж могла? Товаришка моїх дитячих забав тільки трохи не дожила до ста років: померла на своїй десятій весні. Та й чи тільки Олена? Багато... (Кажуть, у нашому селі мало. Бо близько залізниці, і люди ще зимою, поки можна було, їздили в Росію; вимінювали харчі за одяг, ліжники, килими та рушники. А що робиться в дальших селах! Он у бабиному селі щодня возами звозять померлих і в спільній ямі закопують...). Перераховую тих, хто вмер, а всіх же й не знаю. Таки багато. Явдончина товаришка Галя Бурдун лишилася сиротою. Помер, навіть, той хлопець, що йому Івга Остапівна ворожила щасливе майбутнє. Соромлячи учнів за брудні,

пошарпані книжки, показувала всім його — цілком новеньку, ніби ніхто ніколи її і в руки не брав! — книжку.

— Розкажи їм, Василю, як ти з книжками поводишся.

— Та як? Звичайно... — каже Василь. — Перед тим, як узяти книжку, мию руки; читаю тільки за столом, не переламаю її, не загинаю сторінок, не слиню пальців.

— Великою людиною, міністром будеш...

Не буде Явдоньки й Данила. І я вже ніколи не буду мала. У своїй хаті я стала великою у два з половиною роки. Як уродилася перша сестра, відтоді тільки й чую:

— Поколиши дитину! — Забав дитину! — Гляди, щоб не впала дитина. Ти вже така велика!

І тільки Явдонька в неділі панькалась зі мною. Із нею бувши, можна було навіть повередувати.

...Мати купила кілька метрів стрічки, і я націлилась порізати її. А Явдонька не дає. Мовляв, підростеш і що тоді зробиш із такими шматочками? Краще вона ту стрічку в кілька разів згорне та так і причепить до вінка. І що ж? Перелазячи через пліт, я стрічками зачепилася за кілок.

— Явдонько! — кличу.

Не дала порізати, хай тепер відчіпає. А вона відбігла вже далеченько й вертатися не хоче...

— Явдонько-о-о-о! — кричу не своїм голосом.

Спинились обое. Далеко й не зайшли. І Данило пальцем пише в повітрі питальний знак.

— Ви щоб повернулися! Не помріть у бур'яні! Та стережіться, щоб не з'їли вас вовки!...

— І де ти ходиш? — питають удома. — Підеш зараз до тітки Васьки.

Тепер, коли Данилка й Явдоньки немає, треба Ваську щодня провідувати. (Парасці хоч і близько, так у неї ж діти малі. Як вирветься? А поруч чотири хати Куликів — та чи їм Васька в голові? Якби Семен живий був, то й родичалася б...). Якщо померли, то треба якось поховати, а як живі, то треба б щось понести. Тільки — що? Васька просить квасу, а Іван казав, квасу не дати... Отакого натворив Семен! Сам пішов, і Васька з дітьми — ось-ось... І де його розум був? Якби не Іван, то Семен уже першого разу не повернувся б із Кацапщини. Іван вирвав йому хлібину з рук, не дав з'їсти. (І це після того, як у трьох чи в чотирьох хатах пообідав. І в кожній — чи міняли що, чи ні — юшки й хліба шматок дали. Бач: у Кацапщині не розкуркулювали). Це не такий голод, що його їжею вгамувати можна. Кров голодна — не кишка. Напихатимешся без пам'яті — кишки порвуться, а ситим не станеш. Так і помреш. Он подивися, скільки таких доходить. Їм уже не треба їсти — наїлися. А вдома ждесь діти їх виглядають... То Семен і повернувся. А вдруге не схотів Івана чекати, сам поїхав... Радилось Васьці жити надголодь. Так, щоб тільки з голоду не вмерти. Не послухала. Мовляв, не має сили: діти їсти просять. І... якось воно буде. Дасть Бог день — дасть і харч. Семен іще привезе. От і привіз... Люди верталися, а по Семєнові слід запався. Аж нескоро із сусіднього села переказали, що бачили: спершу — як уминав півпудову хлібину, а потім — як корчився під пло-

(Закінчення на 15-ій стор.)

ДІВЧИНА ІЗ ЗУБІВКИ

Автор цього вірша грузинський поет Давід Гурамішвілі (1705-1792) багато років прожив на Україні. У цьому вірші він описує своє раптове кохання до української дівчини, яку він випадково зустрів по дорозі із села Зубівки, що лежить на річці Хорол, біля м. Миргорода на Полтавщині.

Раз із Зубівки додому в час вечірній брів я
І красуню чорнобриву на шляху зустрів я.
На її обличчі гарнім устенька жевріла,
І краса її навіки серце поломила.

Я сказав їй: "Люба зірко, чи я можу знати,
Ти із селища якого і з чиєї хати?
Я узрів тебе, і в серці спалахнула рана.
Дай тебе поцілувати, дівчино кохана!

Та вона лиш усміхнулась, мовила сердито:
"Як мені ти про кохання смієш говорити!
Солов'я кохає квітка, не тебе, мороко!"
І, почувши це, зітхнув я, вражений глибоко.

А вона сказала далі: "Відійди від мене!
Буде ждять мене сьогодні любий наречений.
Він від тебе красивіший і мужніший з виду!"
Поточився я, відчувши цю жорстоку кривду.

А вона: "Ні слова більше. Відчепися, клятий!
Для таких, як ти, у мене палка сукувата!"
Похитнувся і упав я, і заплакав гірко,
І вона переді мною встала ніби зірка.

Пожаліла, нахилилась і взяла за руку.
"І за що ти, нерозумний, цю приймаєш муку!"
Я сказав їй: "Через тебе мов в огні горю я.
Чи на світі є хто інший, що, як я, горює?"

І красуня усміхнулась, і сказала хутко:
"Якщо нас удвох побачать, піде світом чутка.
Встань, ходім, пора вернутись кожному додому.
Будь тут завтра, і скажу я щось тобі, дурному!"

І пішла вона і зникла в тишу вечерову,
Лиш на пам'ять залишила любе серцю слово.
Відтоді, коханням хворий, все її чекаю;
Проминають дні і ночі, а її немає...

"Я прийду" — вона сказала. Змучений чеканням,
Я в журбі своїй не можу стримати ридання.
Як прийде моєї смерті навісна година, —
Із чіїх очей на мене упаде сльозина?

Без краси її ясної жить мені незмога,
Та яка ж мене до неї поведе дорога?
Знаю я — в руках у неї, щоб я жив і далі,
Є такий бальзам, що згоїть всі мої печалі!

Дай же, Боже, щоб я нею жив у ці години —
Я подібної до неї в світі не зустріну!
Знаю я — вона за мене витерпіла муки:
Бачу вид її змарнілий, бачу схудлі руки...

Озовись, моя кохана, і поруш цю тишу!
Ти була мені в цім світі від усіх рідніша.
В пеклі я тебе не бачу — ти в раю з святими,
Так візьми ж мене до себе, щоб удвох були ми!

В пеклі я тебе не бачу — ти в раю з святими,
Так візьми ж мене до себе, щоб удвох були ми,

Щоб удвох були ми!

Переклав С. Д.

С. ДЕЙНЕГА

НА БЕРЕЗІ МОРЯ В ГРОЗУ

Дике море розбуянилось раптово,
Чорні скелі піна криє знову.

Мури хмар знялись під саме небо,
Дальній обрій вкрито сірим кременем.

Бачиш там: закохані і юні
Зупинились на високій дюні.

Буде буря, буде їм нещастя,
І схватись їм ніде не вдасться.

Вітер віє, в дикій злобі наче,
Він остудить їм серця гарячі...

І тривожно дивляться коханці,
Як тремтять кущі у лихоманці.

Все нараз з'єдналося в хаосі,
В лиховісті темній і погрозі,

І вода змішалася із твердю,
І я став, безрадний, перед смертю.

Нам, зухвалим крихітним істотам,
Цих ворожих сил не побороти,

І пора людині зрозуміти,
Що її премудрість — тільки міти,

Наших міст вигадливі примани —
Тільки марна видь фата-моргани...

Наш журнал може бути не гіршим, і навіть кращим від іншомовних журналів західного світу, справжнім часописом нових днів. Миємо на це сили. Але здійснити це зможемо тільки маючи кошти на оплату авторів і технічних працівників. Приєднуйте нам нових передплатників.

Беру першу, що потрапила під руку, нашу газету, й читаю:

"Погасла електрика, спричинюючи *тотальну* темноту".

Ми кажемо "тотальна війна", але "тотальна темнота" звучить не лише претенсійно, але й стилістично безграмотно, бо нормальною українською мовою треба сказати "повна, цілковита, безпросвітна, непроглядна темрява". Для чого іншомовне слово, яке вживається в нас тільки в специфічному сенсі?

"Здобуття *респекту* в науковому *естаблішменті*". Таке може написати тільки "тотальний сноб". Або таке:

"*Ривалізаційна боротьба*". Це вже зовсім безграмотно й навіть незрозуміло.

"Мусимо бути *трансмiтерами* того поклику". "Ненависть сягає *експльозивного* ступеня". "Забезпечились на *імпозантну* суму". "Головна *атракція* мистецької програми".

Ось кілька зразків такого суржику в оголошеннях:

"Професійний карпентер приймає карпентерські роботи, як ...фамілійні кімнати, офіси та всякі інші подібні роботи".

"Даємо моргеджові позики";

"Даємо гваранцію на наші вироби";

"Пляструємо старі й нові дома";

"Наша деталічна крамниця...";

"Наша крамниця має дрогерію і grosері";

"Наші сеньйори партиципують у кожному аспекті мистецької діяльності, виконують функції спортових тренерів...".

Якщо автори цих рядків не знають, як перекласти ці англійські слова на українську мову, то нехай куплять собі англо-український словник. А, може, вони тичуть англіцизми туди, де їм не місце, тільки для того, щоб показати свою велику вченість, ерудицію? Це не гідне серйозної людини.

...На одній з вулиць Парижа є будинок з таким написом на дверях: "Вищий комітет у справах французької мови". Тут працює лінгвістичний заклад, головним завданням якого є пильнувати про те, щоб для тих нових чужих слів, які потрапляють у французьку мову, знаходити свої еквіваленти, навіть якщо їх треба викувати.

Коли в 1966 році тодішній прем'єр Жорж Помпиду створив "Вищу комісію для оборони й поширення французької мови", його критики заявили, що він шовініст. Мовляв, мова не потребує оборони. Вона мусить освоїти, або, як пишуть деякі наші часописи, "адоптувати" й "абсорбувати" чужі терміни.

Помпиду вже давно немає, але створена ним організація ще дуже жива, хоч трохи й змінила свою назву. Але завдання її те саме: запобігати поширення того "незаконнородженого" засобу висловлення, що його у Франції називають "франгле", тобто "франгліський жаргон".

У 1975 році, після смерті Помпиду, французькі Національні Збори ухвалили закон про вживання французької мови, і цей закон ще діє. Він вимагає того, щоб чужомовні терміни не вживалися в рекламах та офіційних декретах, або в інструкціях, які продаються з іноземними товарами, — якщо існують відповідні французькі терміни.

Одного з співпрацівників названого вище лінгвістичного закладу запитали, чи потрібен цей закон. Він відповів, що цей закон вельми потрібний насамперед для захисту споживачів.

— Ми не проти чужих мов, — сказав він. — Ми думаємо, що всі повинні бути двомовними. Але навіщо продавати товари та обслуговувати пофрангліському? Це звичайнісінький снобізм.

Помпиду вважав, що немає такої речі як "невинна мова". Все прагне поширюватись і ушкодливлюватись. Жваві дискусії, що передували одностайному схваленню закону в грудні 1975 року, свідчать про те, що французькі законодавці ("легіслятори", як пишуть деякі наші газети) були згодні з Помпиду.

Промовці наводили чимало англійських слів, уживаних французькими снобами, слів, для яких є французькі відповідники.

"Вищий комітет у справах французької мови" підзвітний прем'єр-міністрові та особливому бюро, що складається з академіків, видавців, керівників радіо- та телевізійних підприємств, церковного діяча і науковця. Він посилає термінологістів у різні урядові установи, спонукаючи до створення відповідників для чужих термінів.

За словами працівника Комітету, якому доручено провадити зносини з нефранкомовними територіями світу, Європейська Економічна Спільнота вживає всіх заходів для того, щоб заохотити вивчення чужих мов у країнах-членах Спільноти.

— Це праця, розрахована на довгий строк, — каже він. — Кожна країна, звичайно, зацікавлена в тому, щоб "експортувати" свою мову. Але всі повинні уникати "гібридизму".

Може, Франція занадто чутлива до проблеми "занечищення мови"? Можливо. Але це природно. Колись французька мова була "мовою Європи". Ще в 1539 році король Франсуа 1-ий заборонив уживати в декретах латинську, еспанську й італійську мови.

У 18-му сторіччі була створена Французька Академія для опрацювання строгих правил, які мали забезпечити ясність мови. Відтоді французька мова є зразком точної ("прецизної"!), ясної мови. Рівароль писав: "Те, що неясно, те не французьке".

Проте в 19-му сторіччі почали зростати англо-американські впливи. Розвиток міжнародних сполучень, рух ідей та осіб висунули на мапу англійську мову.

Чи може мова бути захищена законом? Вищезгаданий комітет вважає, що такий закон дуже корисний всередині країни. Людям треба нагадувати, що їм не слід запозичати слова з чужих мов, якщо цього можливо уникнути. Термінолоґісти, за дорученням прем'єр-міністра, відвідують різні установи й організації та наказують, щоб деякі іншомовні терміни не вживалися.

Під час дискусії в Національних Зборах один із депутатів розповів, що він зробив своїм завданням телефонувати міністрові закордонних справ, просячи, щоб його міністерство припинило вживати те чи інше англійське слово. Він домогся того, що французьке інформаційне агентство відмовилось від непотрібних англіцизмів.

"Журналь Офісьєль" регулярно оприлюднює списки термінів, рекомендованих для вжитку в різних царинах: публіцистиці, медицині, космічній технології, ядерній фізиці і техніці тощо. Відповідні словники розсилаються також президентам франкомовних країн, наприклад, в Африці.

Навіть японці почали боротьбу проти лінгвістичного "занецищення" їх країни. Недавно у Японії також була створена Комісія в справах японської мови, і її представники відвідали французький комітет, щоб перейняти його досвід та зупинити поширення "япангліського" жаргону.

Не думаю, щоб в українській діаспорі можливо було створити Вищу комісію для захисту української мови, хоча б тому, що насамперед треба було б упорядкувати наше словництво та надрукувати добрі словники.

Але треба створити в нас таку громадську атмосферу, щоб наші сноби задумувались перед тим, як "шиконути" якимсь англійським словом, коли для нього є цілком добрий і точний український відповідник. Звичайно, ми не можемо уникнути всякого запозичення з англійської мови, але запозичати треба тільки такі слова, для вживання яких є особливі причини.

Наприкінці зазначу, що заміняти "чужослови" треба своїми "зручними" й милозвучними словами, а не тими словопотворами, що їх вигадують деякі наші "пуристи", напр., "далекомовити", "зірці", "світєрь" тощо. Ні, "телефон" такий кращий від "далекомова", а "телеграф" кращий від "далекописа"...

К. ТИМОШЕНКО

НЕ ЗАБУДЬТЕ

ВІДНОВИТИ

ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

РІЗНІ БУВАЮТЬ "ПУРИЗМИ"

За юнацьких моїх років я був пуристом, як те пер пани Лавренко й Штепа. Пуристом я був може яких не цілих два роки. А тоді зробив висновок, що пуризм — це, власне, застій у культурі мови. Зробивши із своєї мови гетто, можна довести її до мовного типу, схожого до папуаської, зулуської, якутської, чи якоїсь іншої мови напівдиких народів.

Кожна мова, як живий організм, розвивається і час від часу, коли бракує свого слова на якесь нове поняття, підбирає його з іншої мови. Усі європейські мови побудовані, хоч і на своїй основі, але з чималим додатком слів із клясичних мов — грецької й латинської. А ось англійська мова складається з німецької й французької мов, хоч теж має свою основу.

Мушу дещо сказати й про статтю п. Лавренка. Треба дивуватися, як п. Лавренко, письменна й культурна людина, не може знати, що письменна і навіть добре письменна людина може бути малограмотна, а то й неграмотна. І неважко п. Лавренко не розуміє, що слова "говорити" й "розмовляти" — це різні слова, і їх не можна замінювати одне одним ні в яких випадках.

А що вже до закінчення в словах середнього роду на "є" й "люде", то це вже скидається на гіркий жарт, або анекдоту.

Лавренко назвав свою статтю "Очищуємо нашу мову", а в ній самій стільки нечистот, хоч відбавляй. Ось для ілюстрації: *щоби*. Такого слова нема, воно щось змахає на "чтобы"; після слова "котромусь" вживають давального відмінку, а в статті — родовий. А що то за слово "туж"? Ось і маємо зразок письменної людини, але неграмотної.

ВУАН добре зробила із статтею п. Лавренка, коли відповіла, що ВУАН не пересильний пункт, а наукова установа. А що НТШ повернув статтю й не пояснив "чому", то теж добре, бо, пояснивши, воно виявило б неповагу до самого себе.

Стаття п. Лавренка, поки я її прочитав, зробилася червона від виправлень, але більше говорити (попробуйте тут, замість "говорити", поставити "розмовляти") про неї, як уже сказано, буде зайва витрата часу. Можна тільки порадити п. Лавренкові пильно переглянути граматику української мови.

Кілька слів про Лавренкового "напарника" Штепу, також заїлого "пуриста". П. Штепа випустив друком кілька праць, а остання перед словником чужослів була під заголовком "Москвітство" на дві книжки. Ця праця, ніде правди діти, добра й цінна для кожного, хто хоч трошки любить історію, але читати її може тільки вельми терплячий фахівець — історик; звичайній людині вона недоступна через "пуристичну" мову. І то дуже шкода...

Отож хай собі п. Лавренко "частинить" у журналістиці, якщо його статті хтось буде друкувати, а ми дбаймо про розвиток і чистоту української літературної мови.

К. Туркало

ПУБЛІКАЦІЯ

З раних віршів Павла Филиповича

Уривки з поеми “ТАРАС ШЕВЧЕНКО”

ЗУСТРІЧ З П. КУЛІШЕМ

Куняє Київ стародавній
Над угамованим Дніпром;
Минувшини набуток славний
Йому здається скорбним сном.

Він не промовить слова злого,
Він спочиває у садках.
Далеко відійшов від нього
Історії великий шлях.

І мури Університету
Стоять немов серед степів.
Вітайте маляра-поета!
Старому місту він зрадів.

І все він хоче змалювати,
Відвідать тих, кого й не знав.
Куліш сидів якось в кімнаті
І мрії фарбами квітчав.

Та вчув: лунає на балконі
Безжурно неспішний крок,
Хтось входить, в літнім балахоні,
Картуз, як в козака, шличок.

“Вгадайте, хто?” — і навіть фрази
Не докінчив іще Тарас, —
Куліш його пізнав одразу,
Хоча побачив перший раз.

І от вони — найкращі друзі.
В розмовах пройде цілий день:
Співають “Гриця”, та “У лузі”,
Та інших запашних пісень.

Їх і сторінки літописні
Захоплюють, і кобзарі,

А раптом сміх веселий блисне,
І вже рибалять на Дніпрі.

Такі відмінно-розмаїті
І разом близькі, як брати;
Ну, хто їх може розлучити?
Хто може їх навік звести?

Немов з кармазинником пишним,
Не похиливши голови,
Під небом теплим і затишним
Зійшовсь курінник низовий.

Один вродливий і охайний,
І гордий, мов аристократ,
А другий — витвір незвичайний
Занедбаних кріпацьких хат.

Один закоханий в культурі
І вірить у державний лад,
А другий в гайдамацькій бурі
Шукає втіхи і порад.

За чаркою він не п'яніє,
А жартуватиме — біда!
Куліш тоді почервоніє
І щось із Пушкіна згада.

А потім бачить — дивне-диво!
Роздерши темряву століть,
Свята і благоносна злива
Над Україною шумить.

Такого не було ще зроду —
Рабів не було і нема,
Новим відродженням народу
Сурмить архангельська сурма.

Не слави давньої окраса,
До слів Баянових він звик, —
Над головою у Тараса
Горить полум'яний язик.

І голос впевнений пророка
В незнану кличе далечинь,
Де золотіє путь широка
Щасливих, вільних поколінь.

...Мов блискавиця кожна рима.
Спинивсь, — і стало враз темніш.
Лише розумними очима
На нього дивиться Куліш.

НОВОПЕТРОВСЬКЕ

(Перша частина)

На обрію довгасті смуги, —
Каспійське море залягло,
І сонця бронзове крило
Не спалахне в воді, удруге
На скелю не злетить, і форт
Новопетровській обгортає
Сутемрява. Ні Бог, ні чорт
Його під захист не приймає.
Із трьох сторін лиш дикий степ,

На 12-ій стор.: Еней. Малюнок Ю. Нарбута
до “Енеїди” Котляревського.

Не чути й вітрових причеп.
 Потомлені. Хто ж розколише
 Пісок та камінь. Мертва тиша,
 Безмежна чорна самота
 В самій природі. Безнадіє,
 Де кращий знаєш ти куток?
 Отут давно в неволі скніє
 Поет. Засланця кожен крок
 Відомий. Всевидючі очі
 Простежать все — з ким був і де,
 А то і малювати схоче,
 А може й вірша, ще складе!
 Безглузда муштра надломилася
 Кремезне і здорове тіло,
 І полисіла голова,
 Та підтопталися слова
 Колись безмежно-легкокрилі,
 Або задумливо-ясні.
 Нудьга йому забрала сили,
 Згасають у очах огні.
 Сидить на ганкові з Андрієм
 (Служник шпитальний і земляк).
 А хто з людей, та не зрадіє
 Від рідних і земних ознак!
 Поволі точаться розмови,
 Добрячі, довгі і сумні,
 За словом впливає слово
 І тоне десь у далині.
 Згадали, що на Україні
 Весна, цвітуть уже садки,
 А над садками небо синє,
 Та все ж пани, все ж кріпаки!
 Та й скрізь панують на землі
 Кати великі і малі.
 Слова упали у безодню,
 І зникли спогади нараз.
 Тарас розповідає: **сьогодні**,
 В передвечірній саме час,
 Примандрували знов киргизи,
 Розклали шатра біля стін
 Та настеливши шкури низу.
 І крадьки їх одвідав він, —
 Глядь, грається киргизеня
 Із кицькою, смуглясто-голе,
 А батько порас коня,
 Десь верещать жінки. О, доле,
 Невже щасливіші вони,
 Ці бідні чабани пустелі,
 І в їх беззахисні оселі
 Злітають супокійні сни?
 Він їхне дрантя мальовниче
 Накреслив потайки, та знов
 Узавтра...Хтось Тараса кличе,
 І він схопився і пішов,
 І до казарми сновигає.
 Вже девять. Гарнізон лягає.

ПОВЕРНЕННЯ

(На пароплаві)

Над Волгою туман прозорий
 І місяць сонний і блідий.
 Край берегів чорніють гори.
 Тарас вдивляється, радий,

І бачить: на високій кручі
 Вартує ліс, в височині
 Горять небес вогні блискучі
 І в плесі темнім ті ж вогні.

Серпнева ніч ясна і тиха
 Врядила безтурботну путь.
 Поет забув недавнє лихо,
 І мрійні задуми пливуть.

Він чує — водяні бистрини
 Немов вкриває шелест трав.
 Ах, то кріпацький Паганіні
 В своїй каютці знов загрив.

Весь день клопочеться в буфеті,
 Дарма, що він вже не кріпак, —
 У хвартуху, в чуднім кашкеті,
 Годуй панів та посіпак!

Коли-ж погасне небо синє, —
 У затишку нічних годин
 Свою убогу скрипку з скрині
 Виймає обережно він.

Спочатку млява і несіміла
 Його мелодія сумна,
 А потім враз загомоніла
 Безмежним захватом струна.

І знову — супокійні звуки,
 А далі — плач і звук заслаб,
 Неначе простягає руки
 Замучений, безсилий раб.

Неначе стогнуть мільйони
 Живих і мертвих кріпаків,
 А десь крізь стогін і прокльони
 Зростає помста, стигне гнів.

Шевченко слухає Шопена,
 Шовковий шепіт серце п'є,
 Здається — серед хвиль сирена
 Виводить марезо своє.

Тарас пливе в слов'янській смуті,
 В м'яких мелодіях журби.
 І раптом: встануть ще закуті
 Та не подолані раби.

Коли-ж твоє розчує вухо,
 Всесильний владарю світів, —
 Гряде вогненна завірюха,
 Час визволу уже наспів!

Відразу скрипку заглушили
 Гудок і виплески колес,
 Шпурляли іскрами, шуміли,
 Немов казковий змій воскрес.

Поснули всі на пароплаві
 У душнім захистку кают,
 А у Шевченковій уяві
 Нові картини постають.

Оця розлючена потвора
 Людським скоряється рукам.

Доба знання далекого
Нове життя віщує нам.

Великий Ватте і Фультоне!
Дитина ваша все збагне,
Владик, і трони та корони
Вона вже скоро проковтне.

А дідичами поласує
Немов цукоркою школяр.
...Тарас підвівся, не вгамує
Бентежних і величних чар.

І очі — владні і суворі,
І крешуть виклик небесам.
Він знає: на земнім просторі
Збудує людськість інший храм!

Ці вірші, написані поетом-початківцем, прислав
нам брат поета О. Филипович.

Відьма. Малюнок Ю. Нарбута з "Української
абетки".

**"НОВІ ДНІ" ЧЕКАЮТЬ
ВАШИХ ПОРАД І ДОПИСІВ
НА РІЗНІ ТЕМИ НАШОГО ЖИТТЯ.**

Щоб не бачили очі...

(Закінчення з 8-ої стор.)

том. Іван сказав: "Немає вже Семена". А Васька ще й після того ждала. Повірила аж тоді, як документи прийшли. Збирався Іван поїхати та Васьці щось виміняти. (У Кацапщину, по зерно та хліб печений, міліція не пускала вже, переймала міняйлів, а на Кавказ, по кукурудзу, ще можна було). Аж тут — знову тюрма... Пізно спам'яталася Васька. Не було вже коли за розум братися. Решту одержі за дурно повіддавала. За квас, Баранки сюди принесла (до базару вже не було сили дійти, на півдорозі хтось їй глечик квасу за них давав...), хай, мовляв, у своїй сім'ї будуть. А вже ви квасу дайте. Квасу й так дамо, а баранки забері. Ні, каже, не втерплю й комусь нетрудженому віддам... А що з того квасу? Поки картопля й буряки були, то й Васьці цяпалось. (Якби не Ілько, виконавець, то й того не було б. Коли все добро забирали й на вози складали, він — як ті собаки бригадники не дивились — замість на воза мішечок картоплі чи буряків — запліт, у город, візьме та й перекине...). Воно без квасу борщу не звариш — коли б же вона та на борщ тримала! А то — хоч би й відрами давав — як допадуться, то вип'ють, поки не побачать дна. Від квасу усі троє й попухли отак... (Василько не пухлий, та... що з того Василька). Що Семен — що Васька... І що ж їй понести?

Прийшов батько з болота. Йому пощастило: піймав п'ять карасиків.

Якщо понести Васьці одного, то всім буде порізно: по половинці. Дякувати Богові, дід помер. Одним ротом менше...

(Дід помер уві сні понад рік тому. До голоду не дожив).

Тітка саме зварилася юшки та не з самої лободи! (Сильце в кушах виявилось не порожнім...); гуде Василька.

— Ну ж бо, синочку, розтули ротика. Я юшечки зварилася доброї такої... Розтули, Васильку, ротика, розтули.

Те, що називається "Васильком", сидить на лежанці, із усіх боків підперте, скрученим у клубки, лахміттям. Йому четвертий рік, і він ще ранньою весною перестав ходити. А тепер уже й сидіти не може.

Я на лежанку не дивлюся. Бо від того мене то в жар, то в холод кидася. А тітка називає його і квіткою, і зірочкою, і самим сонечком. Оці пестливі слова я ніяк не можу притулити до Василька. (Звичайно, мені його жаль). Такі слова підходять, мені здається, до здорових, веселих дітей. А Василько? Руки довгі й тоненькі, як мотузочки. Навколо кісточок обвисла порожня шкіра; голова велика, як гарбуз, а обличчя зісхлося на карахоньку. І старе-престаре. Поморщене, як... ну, як восени торішня картоплина. А на тому обличчі глибоко, ніби в криницях, не дитячі очі. Боюсь зустрітися з його очима. У них щось таке, чого я ніяк не збагну: то ніби докір і вод-

нораз благання, то невимовний старечий сум.

(Батько каже, що на Василька страшно дивитися тому, що його зморшки протиприродні. Не такі, як у старих людей, коли шкіра старіється поступово. Те саме й з очима...).

Не допросившись, тітка сама розчіплює йому зуби й потроху вливає юшку. (Поки не розсмакує. А тоді вже їв би та й їв...). Потім витягає з печі "лемішку". Це — для нас. Давно вже я не їла чогось такого смачного, як оцей тітчин почастунок! Їм і думаю про батька: заборонив матері варити траву та листя. Як мати не плакала, скільки не просила — не допомогло. Мовляв, він того й із тюрми втік, щоб зберегти всіх при житті. Бо краще мати порожній шлунок, ніж напихати його всячиною. Бо кишки не витримують — нестравлена трава та листя ранитимуть їх...

— Їж, дитинко, їж, — припрошує тітка. — Я б тобі й додому дала. Хай би всі дітки хоч раз наїлися... Та не можна: батько твій ще й горщика поб'є. А воно — що повна кишка, то все таки не порожня... Данилко й Явдонька вже десь до радгоспу доходять, — каже Василькові на його питання.

Я висловлюю побоювання, що вони не дійдуть. Помруть у бур'яні, або...

Тітка здивувалася: а вона й Василько ж ще живі! І нічого того не їли сьогодні, що Данилко й Явдонька. Вони ж гарно в тітки Параски пообідали. Молочко пили, тітка хліба їм спекла. Щоб сили прибавилось на дорогу. (Тітка Параска ще вчора переказала була, щоб до неї зайшли, як їтимуть до радгоспу). І чого б же вони після цього померли? А вовки... де вони тепер візьмуться? Он активісти нічого живого не лишають — ні собак, ні котів, а що вже казати про вовків! — усе вистрілюють. Ні-ні... Ніхто не вмере. Усі житимемо. Уже недовго: ось-ось можна буде колосочки м'яти. А зерно — то життя, здоров'я... Закон? Вона його не визнає! За яким законом забрали в неї поле? Не скільки його й було, а — забрали. Відняли від дітей корову. (Про ягнятко, поросятко чи курчатко вона й не згадує вже...). Картоплі мало що лишили (довелося картопляне лущиння садити... Значить, нічого й не вродить); дядька Семена, годувальника їхнього, на той світ ізігнали... То хай тільки жито заповоліє — ніщо, навіть збоя, не спинить її. Залізе в жито й виминатиме колосочки... І Василько житиме...

(Хоч усі знають, що йому — три чисниці до смерті. Та цього тітці Васці казати не можна...).

Тітка поклала ложку й снує свої пляни, а я їм. Не знала раніше, що липове листя отаке смачне! І, головне, — тітка наварила його багато! — Їж скільки хочеш. Хоч трісни! Тут я згадую дядька Семена й перестаю їсти.

Стаю на ноги, а вони — пухлі...

ЛІТЕРАТУРНІ КОНКУРСИ

Алюмни "Альфа-Омега" (Об'єднання жінок українського походження, що закінчили університети) оголосили всеканадський конкурс на оповідання з життя українців у Канаді.

Подане на конкурс оповідання має розповідати справжній випадок із життя українців у Канаді.

Конкурсанти мають бути не молодші від 18 років та бути постійними мешканцями Канади. Хоч оповідання і повинно мати в своїй основі справжню подію, проте автор може користуватися псевдонімом.

Довжина оповідання має бути не менше 3000 слів, але не перевищувати 4000 слів.

Оповідання може бути написане або по-українському, або по-англійському. Всі англійські тексти мають бути надруковані на машинці з двома інтервалами, на одній стороні аркуша. Українські тексти можуть бути написані рукою, але чітко, теж з двома інтервалами між рядками, на одній стороні аркуша.

Установлено три премії: перша — 200 дол., друга — 100 дол., третя — 50 дол.

Якщо бажаєте одержати своє оповідання назад, пришліть разом із ним конверт з маркою, адресований собі самому (самій).

Тексти мають бути надіслані до 1 січня 1978 року. Треба подати своє прізвище, адресу, поштовий код і номер телефону. Надсилайте на таку адресу:

Alpha Omega Women's Alumnae,
Study Group
c/o Mrs. D. Ratuski
50 Hillhouse Rd., Winnipeg, Man. R2V 2V9

Якщо оповідання буде признане вартісним, то може бути опубліковане згодом.

Науково-літературний фонд ім. Лесі і Петра Ковалевих при Союзі Українок Америки оголосив літературний конкурс на історичну повість або оповідання.

Згідно з бажанням фундаторів, твір повинен мати державницьке навігнення; тему можна брати з будь-якого періоду історії України.

Реченець конкурсу: 31 грудня 1977 р. Нагорода за найкращий твір: 400 дол.

Твори повинні бути написані на друкарській машинці в трьох примірниках. Допускаються до конкурсу й ті твори, що вийшли друком у 1977 році. Твори, підписані псевдонімом, мають бути прислані з конвертом із прізвищем автора.

Оголошено також науковий конкурс на історичну працю (монографія).

Темою може бути будь-який період історії України. Рукопис повинен обіймати щонайменше 100 сторінок машинопису. Друковані наукові твори будуть також розглянуті.

Нагорода за найкращий твір: 400 дол. Реченець конкурсу: 31 грудня 1978 р.

Твори обох конкурсів надсилати на адресу:

Ukrainian National Women's League of America
108 Second Ave., New York, N.Y. 10003 USA

Скільки нових передплатників Ви приєднали
для "Нових днів"?

Чому я за самостійність

У відношенні до українських "сепаратистів" російські єдиномедіумці засвоїли таку "дискусійну" тактику:

"Ага, ти хочеш відділитись від Росії? Значить, ти ненавидиш російський народ? А якщо ти ненавидиш російський народ, значить, ти шовініст! А шовіністів треба гнути в баранячий ріг, а не розмовляти з ними". Залізна логіка...

Правда, дехто з росіян і малоросів намагається переконати нас, що нам самим вигідніше залишатися в російській "імперській федерації", бо в ній українці живуть багатіше, ніж самі росіяни. А інших мотивів, крім найпримітивніших шкурних міркувань, ці росіяни нам не "дозволяють"...

Отже, я почну цю статтю твердженням про те, що я не маю ніякої ворожнечі до всіх росіян взагалі. Є серед них, як і серед усіх інших народів, і добрі, і погані люди. Так само, як і серед нас.

У побутовій сфері росіяни не кращі й не гірші від інших, але як тільки мова заходить на державно-політичні теми, в усіх росіян відразу виявляється той ірраціональний психічний феномен, що називається "великодержавним шовінізмом".

Російська єдиномедіумська інтелігенція ще живе поняттями 19-го сторіччя: мовляв, велич і слава нації залежать від розмірів її колоніальної імперії. Зокрема, ця інтелігенція не може уявити собі Росії без України ("Малороссии"), без "матері городів руських" — Києва. Без історії Київської Русі історія Росії здається їм обтягою, позбавленою дуже важливого початку. Того, що ця Київська Русь перетворилась на Україну, вони стараються не помічати...

А "прості російські люди" висували свій великодержавний шовінізм як із повчань інтелігентів, так і з того, що колонізовані Росією народи змушені говорити з ними, росіянами, по-російському. З цього робиться висновок, що російський народ кращий від інших, що російська мова вища від інших, що росіянам належить право панувати над іншими народами. Ці росіяни просто не розуміють, навіщо в їх Росії потрібні всякі неросійські мови, коли вже існує один "общепонятний язык".

Це свого роду расизм, але расизм, виростий на ґрунті малокультурності й нерозуму.

"Прості російські люди" не розуміють того, що від існування російської імперії мали користь тільки царі та аристократія (і дореволюційні, і советські), а народним масам ця імперія завжди приносила тільки погіршення їх життя — податки та солдачину. Нерозум цих людей особливо яскраво проявився в тому, що вони вітали подав-

лення повстань у Будапешті і Празі советськими танками.

Єдиномедіумці всіх забарвлень потребують науки, яка б раз на завжди відучила їх від великодержавного шовінізму, прищепленого їм історією російської імперії та імперськими ідеологами, білими й червоними.

Мова буде не про росіян, а про різні форми російської державності. Відмінною особливістю всіх цих форм є те, що вони фатально були деспотичні до зятягнених у російську імперію неросійських народів — так само, як вони були деспотичні й до самого російського народу. Але до неросійських народів вони з їх політикою етноциду та культуроциду були вдвоє згубні.

У своїй статті "Россия и свобода", надрукованій у "Новому журналі" ще 1945 року, відомий російський історіософ Г. П. Федотов писав, що духовою прабатьківщиною советського большевизму вважає деспотичну Московську Русь.

На його думку, кінець свободи на Русі настав не з татарським ярмом. З російською свободою покінчили московські царі після звільнення від татар. Татари не втручалися у внутрішні справи окремих князівств, не оподатковували церкви й монастирі, а деякі їх адміністративні заходи були навіть дуже прогресивні, напр., система сполучень і зв'язку.

Ханські збирачі данини стежили тільки за тим, щоб ця данина надходила безперервно. А там, де вони натрапляли на спротив, то розправлялися з жорстокістю, не більшою від жорстокості гітлерівських окупантів або советських військ на вулицях Будапешта.

Російські історики всіх забарвлень вихваляють царів за об'єднання всіх "російських", а на додаток — і деяких неросійських народів в одну "геополітичну" імперію. Але політичне об'єднання навіть властиво російських князівств будь-якою ціною та будь-якими засобами не може бути виправдане, якщо це об'єднання приводить до створення страхітливої тоталітарної держави, яка "процвітає" коштом нечуваної експлуатації і свого власного, і інших уямлених народів. Це особливо наочно видно на прикладі "багатонаціонального" СССР.

Історія свідчить про те, що життя в менших розмірами державах — таких, як Швейцарія, Голландія, Швеція, Норвегія — куди краще, а насамперед вільніше, ніж у централізованих імперіях. Думка більшості російських істориків, що саме "удільна" система занапастила Русь, поділяється не всіма. Причини були інші.

Найпереконливішим свідченням потворности колоніальних імперій є те, що вони раніше чи пізніше розвалювались, коли народи починали цінити свободу. Зникли римська, англійська, німецька, французька та інші імперії. Правда, російські єдиноділки твердять, що російська імперія зникла не на імперіалістичних засадах, а на якихось "геополітичних" і тому вона вічна, але що вони можуть сказати інше? Коли б ця "геополітична" засада діяла в Європі, то вся Європа мала б бути сьогодні однією імперією, але ні Наполеонові, ні Гітлерові не вдалося цього досягнути.

Російським урядам удалося сколотити і тримати свою імперію тільки тому, що завойовані народи були територіально суміжні з Росією, що більшість їх були на низькому культурному рівні — в Азії, і що Москва й Петербург масово розселяли на завойованих територіях росіян, виселяли "іногородців", подавляли національні культури.

Російські історики намагаються применшити, а то й виправдати жорстокості російських урядів нагадуванням про те, що в усій Європі панувала така ж жорстокість. З приводу цього мені пригадується міркування Івана Грізного в драмі советського письменника А. Н. Толстого. Цей Грізний, що заплямував себе пролиттю ним крові та своїми злочинами, винуватить послів західних держав у...варварстві, посилаючись на приклад Варфоломійської ночі...

Таких ночей у Московській Русі було по сім щотижня. В якій країні і в яку добу, напр., замордували привселюдною стратою трирічну дитину, як це зробили в Москві, де страчено дитину, сина Марії Мнішек і Псевдодимитрія II-го. А згадаймо злочини Петровських військ на Україні, коли вони руйнували наші міста, винищуючи не тільки чоловіків, а й жінок та малих дітей...

Іноземних істориків дуже цікавила зокрема доля багатьох іноземців, які працювали і загинули в Московії, зокрема доля кремлівського зодчого Арістотеля Фіоравенті, який зник у московських застінках. Про Москву, про її жорстокі норови писали англійці, голландці, італійці, що відвідували Москву.

Росіяни ненавидять француза маркіза де Кюстіна, який писав про Росію часів Ніколая I-го. Ненавидять за те, що намальований ним образ Ніколаївської Росії напрочуд схожий на образ советської Росії — з її поліційним режимом, шовінізмом та ненавистю до дисидентів.

Я ототожнюю советський комунізм з історичною деспотичною, агресивною, імперіалістичною Москвою та з таким самим Петербургом Петра I-го, Єкатерини II та всіх інших, що провадили політику обрусіння "іногородців" — хоч росіяни самі були іногородцями на неросійських етнічних територіях.

У наші дні Москва — як і протягом багатьох попередніх сторіч своєї історії — залишається символом духового пригнічення, насильства, обману, джерелом страждань і для поневоленого самого російського народу, і для десятків інших народів, уярмлених російською імперією. І, слухаючи та читаючи висловлення "державно-мислячих" російських шовіністів, я певен, що всякий російський уряд прагнучим до збереження

Листи до редакції

(Продовження з 4-ої стор.)

ЧИТАЧІ ПРО НОВІ ДНІ

"Нові дні" за останній час набагато покращали в усіх відношеннях і дуже подобаються мені, старому їх передплатникові. Дай Бог Вам, працівникам видавництва і редакції, всього найліпшого. Посилаю свій внесок у Ваш видавничий фонд.

І. Передерій, Монреал

Посилаю Вам чек на суму 20 доларів — передплату на "Нові дні" до кінця 1979-го року, до якого сподіваюся дожити, незважаючи на те, що недужаю на ускладнений діабет.

Журналові зі мною щастить. Як тільки кінчається моя передплата, хтось пришле мені дарунок на мої іменини. От і маю, чим відновити передплату на Ваш цінний журнал.

Ваш постійний передплатник

Посилаю Вам гроші на дальшу передплату. Тим що Ваш журнал — одне з ліпших періодичних видань на еміграції і продовжує весь час кращати, передплачую його й для свого друга, адресу якого посилаю Вам. Те, що залишиться від чека, — на розбудову "Нових днів".

І. Юрченко, Онтаріо

Пересилаю Вам 10 доларів — мій внесок у видавничий фонд "Нових днів". З пошаною до всіх, хто видає такий потрібний нам журнал.

Інж. Т. Бондар

Шлю Вам переказ на 18 доларів — на передплату й у видавничий фонд. Дякую за поліпшення журналу. Він цікавий, і читати його завжди приємно.

Т. Баранік, Чикаго, США

Прийміть від мене 30 доларів — передплату на три роки й мій даток у пресовий фонд. Бажаю Вам усього найкращого.

А. Худяк

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

У другу річницю упокоєння нашого дорогого незабутнього мужа і тата бл. п. о. ієрея Олексія Ковтуна, який відійшов у вічність 23-го жовтня 1975 року Божого, у його світлу пам'ять жертвуємо на "Нові дні" дар у сумі 25 дол.

Покійному Вічна пам'ять і Царство Небесне.

Дружина Ніна

донька Галя, син Петро та мама

російської імперії з її політикою насильної русифікації. А тому я — за пірвання всяких державних зв'язків з російською державою. Від неї нам добра не було ніколи.

А після цього ми зможемо жити по-добросусідському, шануючи одне одного.

М. ОЛТАНЕЦЬ

Мій друг В. Чапленко

(Продовження з 2-ої стор.)

В. Чапленко нарікає на те, що я інтерпретував у його творах переважно їх зміст, "майже не звертаючи уваги на його формальні шукання". Але формальних шукань у його творах немає. Його теорія "збагаченого реалізму" не відкриває чогось засадниче нового.

Моє негативне ставлення до нашого так званого "модернізму" співпало з Чапленковим ставленням, але мотиви в нас різні. У нашому "модернізмі" я бачу вияв нашого провінціалізму, який бігає за останніми модами західних снобів. А Чапленко воює проти нього з позицій нашого традиційного провінціалізму. Взагалі В. Чапленко в нашій літературі — представник її провінціального флянгу. Як ми побачимо далі, він — провінціал і в інших царинах.

Бувши зайнятий різними справами, я не озвався на кілька його книг, зокрема не взяв участі в збірнику, присвяченому йому з нагоди його 75-річчя. Але тоді він зо мною ще не посварився. Я ще міг стати йому в пригоді.

Взявши на себе редагування "Н. Д." та зробивши своє перше число, я звернувся до кількох знайомих з проханням висловитись про намічений мною характер журналу. Мій друг відгукнувся.

У своїй "погромній" статті В. Чапленко щедро цитує різні місця із своїх листів, як вислови безапеляційної мудрости. Можна було б позаздрити тому В. Чапленкові, якого так побожно цитує В. Чапленко, — якби в обох не було те саме ім'я.

Основна мета Чапленкової діятриби в "Канадійському фармері" — виголосити несхвалення моїх новацій у "Н. Д.". Часом я одержую й друку в журналі листи від читачів, незгодних з чимсь зробленим чи написаним у журналі. Як правило, люди пишуть коректно, серйозно, культурно.

Чапленкова стаття відрізняється від тих листів її злосливим і грубим тоном, намаганням "дискваліфікувати" мене за допомогою безсоромних пересмикувань, криво- й злостлумачень та алогізмів, розрахованих на читачів, які не добачать абсурдів у його крикливих філіппіках. Ось два початки, "увідні" його трюки з логікою:

Оскільки він не знає напевно, чи я маю закінчену вищу освіту в Україні, то звідси робить висновок, що її, напевно, не маю. А тому, що мій приятель Волиняк її не мав, то це підтверджує його здогад, що і я її не маю. Чудовий силогізм, правда?

Закінчену вищу освіту я маю, незважаючи на всі Чапленкові силогізми. У США живуть мої співстуденти, які були присутні, коли я захищав свою дипломну роботу — до речі, на лінгвістичну тему. Моїми професорами в Харкові й Києві були Л. Булаховський, О. Білецький, М. Кали-

нович, М. Зеров, М. Рильський, О. Бурггардт (Ю. Клен)...

Вернімось до В. Чапленка. В житті нашої діяспори він займає унікальне становище. Колись він претендував на роллю гегемона в нашому культурному житті. Але на це він не спромігся, бо надто очевидно прозирала його провінціальність, що не могла імпонувати літераторам, які щойно вирвалися з советської провінції. Відтоді, протягом багатьох років Чапленко займається тим, що ретельно "стягає вниз" різних відомих літературознавців і мовознавців. Так він розплачується з ними за ігнорування його творчости.

Це його приватна війна, але веде її він під власноручно розмальованим прапором "оборони української культури". Те, що робить В. Чапленко, не приносить ніякої користі нашому культурному процесові. Його зусилля здебільшого засобами пашквільного характеру "компрометувати" своїх приватних недрузів — це в суті своїй деструктивна діяльність.

Невтомно атакувані злопам'ятним В. Чапленком люди давно вже перестали реагувати на його злосливі нападки та причіпки. Не відповідав би йому і я, якби справа не торкалась журналу.

**

Ось передісторія Чапленкової кампанії проти мене:

Відгукнувшись на моє прохання висловити свою думку про мої новації, В. Чапленко категорично написав, що ніякого універсального журналу нам не треба, а потрібен журнал суттю своєю науковий українознавчий. Чапленка не цікавить світ, у якому живе наша діяспора, а тому не мусять цікавитись ним і читачі журналу, який має давати переважно "академічний" матеріал.

Проте "Нові дні" мають багато читачів старшого віку, які не можуть читати англomовну пресу, щоб діставати інформацію загальнонаукового й медичного характеру. Крім того, нечасті статті такого роду в нашій періодиці пишуться незграбно, нечитабельною мовою.

А втім, крикливо вимагаючи, щоб "Н. Д." були в основному "українознавчим" журналом, В. Чапленко лопотиться у відчинені двері, бо основне місце в "Н. Д." посідає українська тематика. А протестуючи проти статей на міжнароднополітичні теми та деяких статей з просто цікавим матеріалом, Чапленко показує свій психологічний геттоїзм. Між іншим: перша стаття про "літаючі тарілки", написана О. Несіною, з'явилася в "Н. Д." ще за П. Волиняка.

...Журнал має бути таким, яким йому наказує бути В. Чапленко. А його надредактором має бути сам В. Чапленко, і "Нові дні" мають бути його рупором. Його трибуною для "розправ" з його приватними недрузями?

Ще готуючи своє перше число "Н. Д.", я запросив одного нашого відомого науковця до співпраці та попросив його, щоб він залучив і своїх колег. Цей науковець обіцяв регулярно присилати свої статті та "мобілізувати" своїх колег. Я довго ждав обіцяних статей. Чекаю на них і досі.

Попри всі бажання редактора, характер журналу у великій мірі визначається матеріалом, надсиланим авторами, — особливо в наших умовах, коли ми не маємо змоги платити добрі гонорари. Я побачив, що чекати на статті наших відомих науковців — безперспективно. Треба знайти переважно нову автуру.

Інші особи рекомендували мені зробити "Н. Д." справді універсальним журналом для широкої читачької публіки, ураховуючи широкий діапазон її інтересів. Я написав В. Чапленкові, що коли зроблю "Н. Д." академічним журналом, то перестане його передплачувати. Самі науковці фінансово утримувати журнал не зможуть і не схочуть. А більшість передплатників "Н. Д." — не науковці.

Зваживши всі "за" і "проти", я вирішив орієнтувати "Нові дні" на широку читачьку публіку, але, звичайно, публіку з інтелектуальними інтересами. Тепер я бачу, що зробив правильно; про це свідчать численні листи від читачів, які цінують різноманітний зміст та широкий діапазон зацікавлень нашого журналу.

Чапленко лишився невдоволений. Він бурчливо написав мені, що "статті газетного характеру воліє друкувати в газетах". Здивований такою відповіддю, я прочитав йому те, що мені писав колись П. Волиняк:

"Свої солідніші й науковіші статті В. Чапленко дає в інші часописи, а статті лайливі та націлені на який-небудь скандал шле в "Нові дні". Така його пошана до "Нових днів".

В. Чапленко прислав мені образливого листа, в якому "урочисто розторгнув" нашу дружбу. Коли ж згодом у журналі з'явилося кілька дописів, на думку Чапленка, недружніх до нього, він вирішив, що пора йому сідлати свого підтоптаного огиря та рушати в бій на оборону... української справи. Бо найголовніше в українській справі — це його, Чапленка, престиж і авторитет.

**
*

Першими націленими на мене Чапленковими абсурдами є його твердження, що я "зовсім незорієнтований у нашій еміграційній житті", бо, працювавши викладачем російської мови, жив у російському оточенні, "хоч і писав час від часу рецензії на твори українських письменників". Моя незорієнтованість в еміграційній житті виявляється в тому, що я схотів піднести український журнал на рівень сучасної журнальної техніки.

У цих твердженнях нагорнуто кілька несусвітних нісенітниць.

Писання рецензій на твори українських письменників це не є участю в нашій еміграційній житті. Очевидно, що активною участю в нашому еміграційному житті є ретельне облаювання всіх відомих наших письменників і науковців.

Бажання піднести український журнал на рівень сучасної журнальної техніки, щоб він не здавався старомодним на тлі чужомовних журналів, — це антиукраїнська ересь.

Робота викладачем якоїсь чужої мови виключає участь в українському еміграційному житті.

Чимало українців зараз викладають російську мову в канадських і американських вищих школах, і це зовсім не заважає їм бути активними учасниками українського культурного процесу.

В. Чапленко з його провінційними смаками чіпляється до запроваджених у журналі новацій — до "надто великих літер у заголовках", до наявності підзаголовків, до того, що листи від читачів винесено на одне з чільних місць у журналі, до того, що в кожному числі є редакторський коментар.

Ця Чапленкова критика відкриває нам такі "глибини" його некомпетентності в журнальній справі, таку "кобеляцьку" провінційність його "смаків", що розмовляти з ним на журналістичні теми значить марнувати час. Насамперед, він не розуміє мого бажання зробити "Нові дні" журналом-клубом, журналом-товариством. А от передплатниця Л. Дяк це зрозуміла, коли так гарно написала в своєму дописі про "родину передплатників" нашого журналу.

В. Чапленко злісно ганить мене за те, що я відкинув його белетристичний текст "Пісня про чайку-небогу", в якому згадано, за його висловом "бердичівських козаків — жидів". Я пояснив йому, чому не раджу публікувати цей твір, але він назвав моє пояснення "самоцензурою". Сумніваюся, щоб цей "белетристичний текст" надрукував який-небудь наш часопис. Чи пропонував він його "Канадському фермерові"?

В. Чапленко лається з приводу того, що я "вилучив з української мови слово "жид", замінивши його русизмом "євреї" — в той час, коли "обіжний лист Інформаційного бюро УНРади доказує необразливість слова "жид". Це твердження просто сміхугідне. Насамперед, лексичні проблеми не входять в компетенцію інформаційного бюро УНРади. Це інформаційне бюро мусіло б запитати самих євреїв, а не розписуватись за них. До речі, журнал "Сучасність" не вживає слова "жид".

Метає громи на мене В. Чапленко і за моє небажання вживати слово "радянський", яке я вважаю виявом політичного недодумства. К. Туркало писав, що українські патріоти 20-их років були проти вживання цього терміну, який маскує суть советського режиму. Серед них був і автор відомого словника Г. Голоскевич.

Цікаво, чи завважив В. Чапленко, що "Канадський фермер", який надрукував його статтю, сам лише не "радянський", а таки "советський" — як і майже всі еміграційні часописи.

В. Чапленко не може зрозуміти того, що слово "советський", яке ввійшло в усі мови світу, стало інтернаціональним словом, специфічним політичним терміном, — таким, як слова "капіталізм, соціалізм, фашизм, анархізм, декабристи" тощо. Перекладати його так само безглуздо, як і перекладати слово "фашизм".

**
*

Далі В. Чапленко, який розвоювався до того, що почав уживати "грубих народних висловів", грізно обіцяє довести мою "безпорадність" у лінгвістиці взагалі і в проблемах української мовної культури зокрема.

Насамперед він проклинає мою пропозицію систематично збагачувати нашу лексику. Особливо він обурюється, згадуючи, що колись я писав про селянськість Чапленкової мови.

Справді, я колись відзначив, що мова персонажів у Чапленкових оповіданнях з міського життя свідчить про те, що мовно ці персонажі ще живуть на селі. Я зауважив, що міський ідіом української мови не може зовсім не відрізнятися від селянського ідіому — насамперед в обсязі словника, у фразеології, в стилістичній синтаксисі.

Чапленко обурено вигукує: таж у моїх повістях "Люди в тенетах" та "Загибель Перемітька" й інших уже є інтелігентська мова з міськими її елементами.

Ні, п. Чапленко, інтелігентської мови в цих повістях нема. В. Чапленко придумав для своїх міських персонажів особливий середньоєтнографічний діалект, синтезований з різних елементів наддніпрянських і галицьких говірок, яким, на його думку, мають говорити мешканці наших міст. Але в його основі — селянська фразеологія.

Немає жодних виглядів на те, щоб наші інтелігенти заговорили придуманою для них Чапленком мовою — хоча б тому, що ця мова бідна на інтелектуальну лексику. Дуже повчально порівняти, напр., мову статей В. Чапленка з мовою Ю. Шереха або Ю. Лавриненка.

Що має бути певна різниця в лексичній і фразеології між мовою міста і мовою села, розуміють наші інтелігенти, які, виробляючи свій літературний розмовний стиль, часто вдаються до урбанізмів галицької говірки та запроваджують у свою писану мову чужі слова, хоч часто, на мою думку, без потреби.

Багато чого не розуміє В. Чапленко. Але особливо вражає мене те, що він, вважаючи себе вченим лінгвістом, не розуміє насущної потреби збагачувати наш словник новотворами, щоб не відстати нам від прогресу того світу, в якому живемо. На думку Чапленка, українській мові вистачає й тих слів, які вона має. Інші мови для нього не зразок. Яка хуторянська "позиція" в мовознавстві!...

Оскільки персонажі Чапленкових повістей — напівінтелігенти з нескладною психікою та обмеженими інтелектуальними обсягами, їм для виявлення їх незитончених емоцій досить і небагато на семантичні нюанси словника. А сам В. Чапленко не пише на теми, які вимагають розширеної синоніміки. Для його статей йому потрібні не синоніми, а терміни.

Слабо володіючи або не володіючи чужими мовами, він не відчуває, наскільки ми від тих мов відстали в лексичних ресурсах.

Пообіцявши дати мені бій на лінгвістичному полі, В. Чапленко, сподіваючись, що ніхто не помітить його маневру, перебігає в сферу приватних мовних смаків і "преференцій", у царину нормативів, де намагається ствердити свою гегемонію. Але наукова лінгвістика не вважає своїм завданням диктувати, які саме конкретні слова "можна" вживати, а які треба "вигнати". Це справа нормативної лексикографії.

Все, що В. Чапленко пише про проблеми словотвору, вражає своєю лінгвістичною некомпе-

тентністю, загумінковістю, зашкарублістю. Він, напр., твердить, що нові слова можуть творити тільки мовознавці, а не рядові мовляни. Це твердження — антинаукова ересь. Нову розмовну, а часто й фахову лексику творить сама народна маса, а науковці творять лише учену термінологію. Лексикографи можуть, скажім, не запровадити в нормативні словники якесь слово, створене чи вживане в народі, але, як ми знаємо з історії інших мов, деякі "простонародні" слова й звороти часто пробивалися і в літературну мову, переборюючи опір "пуристів".

Своїм нерозумінням цих основних лінгвістичних істин В. Чапленко демонструє той факт, що можна називатися професором і не розуміти як слід процесів, що відбуваються в мові.

Він дивується з того, що я пропоную творити синоніми, а не термінологію. Я пропонував творити конче потрібні літературній розмовній мові синоніми з різним стильовим забарвленням та на означення різноманітних нюансів для чималої кількості ще не диференційованих у нас понять. Але В. Чапленко вирішив "не дочути" мого зауваження, що в прискореному темпі успішно творити такі неологізми можуть лише ті літератори й мовники, що мають почуття мови, виховане добрим знанням мови та її історії.

Наукову термінологію, звичайно, повинні творити науковці й технічні працівники спільно з лексикографами. Між іншим, мене дуже насмішило Чапленкове нагадування про те, що в нас уже опрацьовані термінологічні словники.

Ще бувши студентом, я працював для Держвидаву нештатним перекладачем наукової і технічної літератури з чужих мов. Мені весь час доводилось мати справу з українською технічною термінологією та всіма нашими словниками цього роду.

**

Чапленкові базі на лексичні теми насамперед свідчать про його самодурство. Він "засуджує" вживане мною слово "спільнування" (не "спілкування") в значенні російського "общение", й наказує вживати його слово "взаємлення", етимологічну структуру якого я вважаю недоброю. А втім нехай він вживає своє слово, а я вживатиму своє. Нас розсудять наші нащадки, а від наявності синонімів наша моза не постраждає.

В. Чапленко "з'ясує" мені, що слово "трилог" створено неправильно, що має бути форма "тріялог" — як у слові "діялог". Шкода, що зін не жив у ті часи, коли в європейські мови входили слова "триместр, триптих, триплян, трифтонг, тригонометрія". Він авторитетно з'ясував би, що має бути "тріяметр, тріаплян, тріаптих..."

Напружено шукаючи, до чого причепитися, щоб обґрунтувати своє твердження про наявність русизмів у моїй мові, Чапленко витягнув з кількох чисел журналу з півдощини слів, якими потрясає так, ніби розкопав якісь мої страшні гріхи.

Я ще не бачив словника, укладеного В. Чапленком. Але в мене є під рукою кілька назагал непоганих словників, виданих в УССР. У них є ті слова, що їх "інкримінує" мені Чапленко: "го-

спіталь" (це не русицизм, а слово вживане в усіх чужих мовах; "шпиталь" — це полонізм, який дається, в словниках лише як розмовний варіант), "кособоко" (якщо є слово "косоокий", то чому не може бути слова "кособокий"?), "злочливий" (якщо є слово "доброзичливий", то цілком логічно, що має бути й слово "злочливий"), "училище" (так в УССР називають професійні школи спеціального типу, отже це — термін, який уживається в романі О. Гончара).

Слово "строк" є і в словнику Голоскевича. При слові "постачати" в словниках зроблено примітку, що воно вживається в зворотах з "кого чим" і "кому що". При слові "в'язий" стоїть примітка: "стар., жартівливе". Саме так і вжито в мене цей старослов'янськ, властивий багатьом слов'янським мовам.

Після всіх своїх "розкопів" Чапленко залишився з парою редакторських недоглядів на кілька чисел журналу. В кожному числі "Канадійського фермера" він може знайти в десятки разів більше — і редакторських недоглядів, і взагалі невживаних у літературній мові слів. Але туди йому дивитись ніяково...

Чапленко й сам розуміє, що знайдених ним "гріхів" замало, щоб будувати на них огульні обвинувачення. Тому він вдається до демагогічних "проорокувань": скоро Сварог почне вживати "рубель" замість "карбованець", "водка" замість "горілка".

Але в цієї низькопробної демагогії дуже тонкі ноги...

Проти новотворів на емігрантському ґрунті В. Чапленко протестує тому, що, на його думку, вони "призводять до ще більшого відриву мови емігрантів від мови нашого народу на Україні". Це ще одне абсурдне твердження. Новотвори мусять творитися з наявного в нас лексичного матеріалу способом афіксації, і їх не може бути так багато, щоб вони могли змінити загальне лексичне "лице" нашої мови.

По-друге: якщо розвивати Чапленків "аргумент" послідовно, то треба узаконити і в нашій діяспорі зіпсовану явними росіянізмами та насильно утримувану в провінціальному стані мову, дозволена на підсоветській Україні. От до чого може договоритися наш учений лінгвіст.

Але справа в тому, що В. Чапленко — нечесний полеміст, який часто, не моргнувши бровою, суперечить сам собі, коли це йому вигідно, і коли він думає, що цих його трюків ніхто не помітить.

Взагалі з логікою в нашого Арістотеля не все гаразд. Милозвучність нашої мови він пов'язує з... "харківським" правописом. Слово "радянський" створено ще до революції, тому його можна застосовувати й до комуністичної диктатури. Вживання слова "советський" означає... пристосування до галичан. Вживання слова "євреї" посягнується босястою антисемітизму.

В. Чапленко крикливо протестує проти "самозцензури", але тільки тоді, коли вона застосовується до нього. А сам він дорікає мені, що я не зацензурував листів В. Онуфрієнка й М. Лавренка, — хоч у редакторському коментарі я висловив своє несхвалення "новотворів" Лавренка.

Читаючи Чапленкову "погромну" статтю, не трудно помітити, що він грубо лає мене за те, що я не виконав його наказів, якими він так щедро мене обдарував. "Я йому писав", "я йому радив", "я йому з'ясував", "у моїх наукових трудах сказано". Я, я, я, я...

Але чому я мушу виконувати його накази? За яким правом він стає в позу "верховного судії"? Хто дав йому мандат на кращезнайство та непомилність?

"Сенсаційна" стаття В. Чапленка остаточно знищила всяку мою повагу до його думок, до його знань у тих царинах, у яких він з таким апльомбом і самохвальством намагається встановити свою гегемонію. Ця стаття продемонструвала його зашкарублий провінціалізм, вузькообрійний догматизм, незвичку думати логічно, нездатність розуміти нові для нього ідеї, нездатність навіть "чутти" аргументи його опонентів, — а, може, він, як гоголівський Явтух Макогоненко, тільки вдає, що "не чує"?

Разом з тим, його сумбурна стаття показала його наївність у кардинальних питаннях лінгвістичної науки. Знання народної мови та знайомство з історією мови, тобто суттю своєю шкільної ерудиції, ще замало, щоб бути справжнім ученим.

Усякий запас лінгвістичних відомостей, якщо він не запліднений вищою лінгвістичною інтелігентністю, лишається тільки купюю безплідної інформації. Якщо мовознавець хоче бути людиною творчого діла, хоче брати керівну, або бодай активну участь у мовотворчому процесі, він повинен мати ту наукову інтуїцію, що дає здібність передбачати, в якому напрямі буде розвиватися мова, та цьому розвитку допомагати.

У своїй статті В. Чапленко показав, що для рівної участі в нашому мовотворенні в нього немає даних, — хоч він весь час хвастовито гладить себе по голівці, забувши стару істину, що, як для всіх, так і для науковців зрілість приходить з усвідомленням меж своїх здібностей. Скромність прикрашує не лише молодих людей, але й науковців, — науковців особливо.

Нарешті, в Чапленковій статті нетрудно спостерегти, мабуть, головний її замір. В. Чапленко хотів би знову відкрити для себе сторінки "Нових днів", але, посварившись зі мною, не може присилати мені свої статті, "не втрачаючи свого лица". Звідси його намагання "підкопатися" під нинішню редактуру "Н. Д.", не гребуючи демагогією.

Непристойним у своїй злобній грубості тоном його "діятриби" В. Чапленко довершив свій автопортрет. Бачимо, як перебільшена думка про свої спроможності та сварлива й мстива вдача потягнули В. Чапленка на ту доріжку, якою не ходять люди, що шанують свої імена та хочуть мати репутацію солідних учених.

Нехай буде Вашою амбіцією, дорогий передплатнику, — приєднати бодай одного нового передплатника для "Нових днів"!

По ту сторону смерти

У нашому журналі вже згадано д-ра Реймонда Муді, автора бестселлера "Життя після смерти". Після виходу в світ цієї книги Р. Муді розмовляв з багатьма іншими людьми, які "вмерли", а потім були повернені до життя.

Як і в його раніших студіях, деякі з опитаних ним осіб були фактично мертві з погляду медичної науки. Інші були майже мертві в наслідок нещасного випадку або важкого поранення. Досліджуючи ці випадки, Р. Муді зустрівся з деякими новими й дивовижними явищами. Він описує їх у своїй новій книзі "Думки про життя після життя".

...Людина помирає. Досягнувши найвищого пункту фізичного страждання, вона чує, як лікар оголошує її мертвою.

Після цього вона починає чути гучний, дзвінкий звук і в той же час відчуває, що швидко рухається по довгому, темному тунелю. Потім раптом опиняється поза своїм фізичним тілом, бачачи його ніби з відстані, як глядач. Зі свого місця вона спостерігає намагання лікаря віджити себе. Зауважує, що вона ще має "тіло", але це тіло зовсім особливої природи, з властивостями, дуже відмінними від властивостей того фізичного тіла, яке вона щойно покинула.

Незабаром їй на зустріч приходять з допомогою інші істоти. Щойно померла людина бачить душі родичів та покійних друзів. Перед нею з'являється сповнений любови Дух — істота, ніби створена зі світла. Ця істота ставить запитання, але не звуковим голосом; просить померлу людину оцінити своє життя, й допомагає їй тим, що показує їй головні події її життя.

Нарешті "небіжчик" опиняється ніби перед бар'єром, який, очевидно, являє собою межу, що відокремлює земне життя від позаземного. Але ця особа довідується, що мусить піти назад на землю, бо для неї ще не прийшов час смерти. Людина чинить спротив, бо тепер вона вже захоплена своїми новими переживаннями в посмертному житті і вертатися назад не бажає. Вона відчуває велику радість, любов і мир. Проте, вона якось вертається в своє фізичне тіло і продовжує жити...

...Ця оповідь описує загальні елементи типічного посмертного переживання. Але Р. Муді каже до цього, що після опублікування його книги, він відкрив деякі нові елементи в цих переживаннях, вслушавши людей, які цих переживань зазнавали.

Кілька людей розповіли йому, що під час своїх коротких зустрічей зі "смертю" вони мали змогу заглянути в окрему царину існування, в якій усе знання — чи то минулого, чи теперішнього, чи майбутнього — співіснувало нібито в якомусь

безчасовому стані. Це переживання дехто порівнює з чимсь ніби універсальний вгляд, з якоюсь вищою наукою. Разом з тим усі цілковито погоджувались на тому, що це почуття повного знання зникало після їх повороту до життя: вони не приносили з собою на землю того всевідання.

Одна жінка, що була "вмерла", під час розмови з нею так розповідала про свою "візію знання":

— Здається, що це почуття з'явилося після того, як переді мною пройшло все моє життя. Ніби на якусь секунду я знала всі таємниці всіх часів, сенс усього й життя.

На запитання про те, в якій формі було представлено це знання, вона відповіла:

— В усіх формах — в образах, звуках, мислях. Начебто вже не було нічого невідомого. Було наявне повне знання — не лише в одній тільки царині, але в усьому.

Під час іншого інтерв'ю одна молода людина сказала авторові:

— Я був у школі... і це було реально. Там не було нікого, а проте там було багато людей. Бо коли ви дивились навколо, ви не бачили нічого, а коли ви звертали увагу, то відчували присутність інших істот довкола вас.

Ще інша людина сказала, що ввійшла в те, що вона назвала "книгозбірнею" та "вищим навчальним закладом". З приводу цього та перша молода людина заявила:

— Достеменно. Таке саме відчуття було і в мене. Але описати це тими самими словами просто неможливо. Це є місце, де місцем є само знання. Уявіть собі, що ви в мислі зосереджуєтесь на одному місці в тій школі, і раптом знання автоматично вливається з цього місця у вас.

Автор нагадує про те, що в своїй книзі "Життя після життя" він відзначив, що ні разу не чув традиційних зображень "раю". Але після цього він розмовляв з багатьма особами, які з подивугідною послідовністю оповідали про те, що зазвичай інші царини, що їх можна було б назвати "райськими". Різні особи вжили фразу "місто світла".

Один літній чоловік, у якого був інфаркт, розповів:

— Я пам'ятаю все дуже живо. Раптом я ніби окляк. Коли речі почали зникати, я почув звук, якого не можу описати. Він був трохи подібний на сильний удар у барабан, — дуже швидкий, поривчастий звук, наче потік, що лине через ущелину. Через секунду чи дві я ніби повернувся й пішов нагору. Було темно мовби в тунелі. Потім з'явилося блискуче світло. Воно дедалі яснішало. Я мав таке відчуття, ніби йшов крізь нього.

Раптом я опинився... десь інде. Скрізь сяло

золоте світло. Надзвичайно красиво. Мені здавалося, ніби я десь на лоні природи зі струмками, травою, горами. Найдивнішою річчю було те, що там були люди. Але не в тій формі, яку ми знаємо, не в тілі: вони просто були там.

А ось як це описує одна жінка:

— Після того як я піднеслася, я пройшла через темний тунель і вийшла на блискуче світло. Трохи згодом я була там уже з моїм дідусем і бабусею та з покійним братом. Скрізь навколо було напрочуд блискуче сяйво. А яке це гарне було місце! Скрізь були барви, яскраві барви, не такі, як на землі, а такі, що їх не опишеш. І там були люди, щасливі люди. Деякі з них учились.

У віддаленні я бачила місто. Там були будинки, окремі будинки. Вони блищали ясними барвами. І там була іскриста вода, фонтани. Це місце можна назвати "містом світла".

Кілька осіб розповіли, що вони бачили інші істоти, які, здавалося, були ніби "заскочені" в очевидно нещасливому стані існування. Ті, що їх описували, погоджувались у кількох пунктах. Насамперед, ті "полонені" ніби були неспроможні відмовитись від своїх прив'язаностей до фізичного світу. По-друге, вони справляли враження "притуплених"; їх свідомість, здавалося, була якась обмежена в протилежність до інших осіб. По-третє, ці "притуплені духи" мали бути там тільки до того часу, коли зможуть упоратися з тією проблемою, що тримала їх у тому бентежному стані.

Ще одну жінку, що її протягом 15 хвилин вважали мертвою, запитали:

— Ви сказали, що бачили тих людей — духів, які здавалися дуже збентеженими. Що ви ще можете сказати про них?

— Я не можу сказати точно, де саме я їх бачила. Але коли я проходила повз, то бачила місцину, що була тьмяна в протилежність до інших, яскраво освітлених. Постаті були більш людиноподібними, ніж інші, але не такі людські, як ми тут, на землі. Вони виглядали сумними, пригніченими. Вони рухалися з трудом. Було в них щось безбарвне, якась сірість...

— Вони здавалися свідомими фізичного світу?

— Може, вони мали контакт із фізичним світом. Здавалося, що вони були буцімто нахилені вниз, ніби вдивлялися вниз, мовби у фізичний світ... А, може, вони бачили щось, чого вони не зрозуміли, хоч мусіли зробити.

Висловлюючи свої думки про книгу "Життя після життя", один із рецензентів писав:

"Очевидно, найбільше сперечань серед різних релігійних груп викличе та частина книги, в якій описуються "моделі" посмертного життя. Більшість опитаних нічого не говорили про свої переживання, пов'язані з ситуацією "нагорода — покарання", а це ж основа, на якій побудовано доктрину посмертного життя в різних релігіях".

Це саме відзначили й інші особи, отже варто розглянути деякі елементи переживань у стані "майже-смерті", які можуть або не можуть бути з погляду тієї чи іншої теології уподібнені до концепції "страшного суду".

Раз-у-раз опитувані описували панорамні, повнобарвні, тривимірні візії різних подій їх земного

життя. Досить часто було відзначено, що ця панорама розгорталася в присутності "Світляної істоти", яку деякі християни опізнали як Христа. Ця істота ставила їм запитання, що зводились до основного: "Що ви зробили із свого життя?"

Щодо цього можна сказати, що судження відбулося, бо коли люди бачили акти свого егоїзму, то відчували болюче розкаяння. А коли бачили ті свої вчинки, в яких проявили своє милосердя й добрість, то відчували велику втіху.

— Коли я вернувся на землю, — сказала одна людина, — я відчув величезне бажання зробити щось для людей. Мені так було соромно за те, що я колись зробив недоброго, або не зробив доброго.

Виникає питання: що буде з тими людьми, які тут, на землі, катували й мордували людей у катівнях та концтаборах, винищили мільйони невинних за часів Сталіна й Гітлера, та продовжують мучити хороших людей і досі? Чи їх буде покарано?

Може в потойбічному світі їх замучить їхня власна совість, коли перед ними пройде все їх злочинне життя...

Книга д-ра Р. Муді (який, до речі, є доктором філософії і доктором медичних наук), мабуть, не буде переконливою для скептиків. Вони будуть твердити, що посмертні переживання опитаних людей являють собою лише галюцинації. Так спочатку думав і сам Р. Муді.

Але як пояснять скептики той факт, що оповіді "повернутих до життя" людей з різними особистими вдачами й різного культурного рівня так різко подібні і повторюють одна одну?

3. СЕРБИН

СВ. П. ЛЮДМИЛА БЕЗБАХ-КНАК

9-го серпня 1977 року рознеслась сумна вістка, що в м. Кіченер, Онт., упокоїлась на 34-му році життя св. п. Людмила Безбах-Кнак.

Покійна народилась в Україні в м. Вінниця, 9-го червня 1943 р. Це був час, коли Україна спливала кров'ю, сльозами і горем у воєнній хуртовині. Часи були дуже важкі, та жорстокі. Прихід на світ одинокої донечки Людмили, здавалось, на віки ущасливив п. Валентину і Миколу Безбахів. Фронтowa лінія змусила родину Безбахів з 6-місячною донечкою лишити рідну землю. Почалася мандрівка в невідоме. Їм шлях простелився в Мадярщину, Австрію, Німеччину, Бельгію і Канаду. У вільній Канаді життя внормувалося, батьки працювали, стали активними членами Української Православної Церкви. Микола, якого Всевишній обдарував добрим голосом, співає в церковному хорі, п. Валентина є активною в жіночій організації. Людмила зростала на потіху батькам, вчилася в школі, пізніше почала працювати. В 1965 р. вийшла заміж за п. Джіма Кнака. Акт шлюбу виконав о. прот. Віталій Метулинський, який обслуговував громаду в Кіченер, будучи настоятелем в м. Гримзбі. В 1967

Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

році на радість батькам прийшла на світ доня Килина, тішилися внучкою п. Безбах. Але доля часом стає химерною, так воно сталося в цій родині, Людмила захворіла. Утіха і щастя неначе урвалося, в 1976 р. відійшов у вічний спочинок Джим Кнак, залишив Людмилу вдовою, а доню Килину сиротою.

Процес невилгоюї хвороби тривав. З нею боролася покійна Людмила. 9-го серпня 1977 р. перестало битися серце Людмили Безбах-Кнак. Похоронили покійну на цвинтарі Вудленд в українській ділянці. Чин похорону довершив о. прот. О. Костюк, в асисті англіканського пастора Янке. Після похорону відбувся поминальний обід в залі Української Православної Церкви св. Софії у Вотерлю-Кіченер. Під час поминального обіду зібрано на невіянутий вінок 200 дол. З того призначено на храм св. Софії 50 дол., на "Вісник" 50 дол., на журнал "Нові дні" 50 дол. і на Світовий Конгрес Вільних Українців 50 доларів.

В. і М. Безбах зложили від себе на УПЦеркву св. Софії у Вотерлю 100 дол. Українська Православна Громада, на чолі з о. прот. О. Костюком висловлює глибоке співчуття родині Безбах. Спільно благаємо Всевишнього, щоб послав їм доброго здоров'я, сили і віри та допоміг їм виховати внуку Килину. У великому горі нехай вона буде втіхою для них, а покійній Людмилі Вічна Пам'ять!

Віктор Новак

Нема в світі поза межами Батьківщини більш поважної української бібліотеки, яка б могла пишатися своїм 50-літнім ювілеєм. Невеличкі бібліотечки драгоманівців у Швейцарії або бібліотека першої української громади у Франції зникли ще впродовж 1-ої світової війни, а про заснування бібліотек на американському континенті нема відомостей раніш, ніж після 2-ої світової війни. Про долю бібліотек науково-історичних інститутів у Берліні, Празі чи у Варшаві ми нічого не знаємо. Отже, найстаршою великою бібліотекою, яка існує тепер і яка стала українським культурним центром у вільному світі, є Українська бібліотека-музей ім. Симона Петлюри в Парижі.

Думка про створення такого осередку в центрі світової цивілізації, в Парижі, належить самому Головному Отаманові С. Петлюрі, але її здійснення і завершення належать прем'єр-міністрові УНР Вячеславу Прокоповичу. Це він, після трагічної смерті Головного Отамана, в червні 1926 р., на між-організаційних зборах українців Парижа запропонував створити Бібліотеку-Музей.

50-літню історію бібліотеки ім. С. Петлюри можна поділити на три періоди, відповідно до провадження її трьома різними бібліотекарями.

Перший період (1926-1944). Головою Ради був В. Прокопович, а першим бібліотекарем І. Рудичів. Впродовж цього періоду (з невеликого приміщення бібліотеки на Порт Ройаль) висилаються листи і заклики до українців у вільному світі. До бібліотки починають приходити численні українські книжки і журнали, а також чужомовні видання. Тоді ж були організовані перші представництва б-ки в різних європейських країнах. Першим номером, записаним до каталогу, що його старанно вів І. Рудичів, була записана книжка "Конституція Української Держави", складена гетьманом Пилипом Орликом у Бендерах, подарована В. Прокоповичем. Ця книжка для творення Бібліотеки ім. С. Петлюри мала також символічне значення.

Не зважаючи на скромне приміщення, бібліотека скоро стала центром уваги українського громадянства у Франції і в Європі.

Хоч довоєнну історію бібліотеки вже коротко описано в бюлетені бібліотеки ч. 18, варто, однак,

пригадати, що завдяки допомозі пок. Ілька Хмелюка (антиквара) були знайдені і куплені для бібліотеки надзвичайно цінні чужомовні книги, напр. "Опис України Боплана", книжку яку марно шукав у Парижі ще на початку 18-го століття Григорій Орлик. Далі були набуті: "Історія Русов", "Історія Карла XII" Вольтера, "Історія козаків" Шюєра, "Історія Києва" Берлінського та інші.

Маса присланих і набутих книжок і часописів змусила Раду бібліотеки змінити приміщення на більше, а саме на 5-кімнатне помешкання на рю де ля Тур д'Овернь. Одну кімнату було відведено для музею С. Петлюри, де були вміщені майже всі його особисті меблі: ліжко, застелене, як колись на рю Тенар, стіл зі всіма письмовими принадлежностями, крісло та вітрини з його особистими речами. Друга велика кімната служила читальною та місцем загальних зборів громадянства. Решта великих кімнат були заповнені полицями і шафами, між якими була збірка французького амбасадора Гонена, що торкалося історії України від кінця 18 віку. Б-ка мала архівні матеріали та видання "Союзу Визволення України" з Німеччини (1914-1918 рр.), повні видання історичних інститутів Праги, Варшави та інші.

Перед війною 1939 р., стараннями В. Прокоповича й І. Рудичева, Бібліотека ім. С. Петлюри нараховувала вже понад 20.000 томів книжкового фонду. Бібліотека ім. С. Петлюри була гордістю українців у вільному світі, бож утримувалася виключно пожертвами українців зі всіх континентів.

З пограбуванням бібліотеки німцями в 1941 році (вони забрали 100 великих скринь різного майна) скінчився перший період існування Бібліотеки С. Петлюри, її "золотий вік".

Відновлення її почалося з 1944 року в приміщенні 6. Української дипломатичної місії на рю де ля Гласьер. Першим бібліотекарем був І. Рудичів, а згодом бібліотекарем став Григорій Довженко. Початковий її фонд складався з 52 книжок та з архіву Гісії, якого німці не забрали (вони забрали тільки повний наклад журналу "Тризуб"). На заклик Ради бібліотеки до українців всього вільного світу зібрано було тисячі книжок і часописів та архівних матеріалів. Впродовж цього другого періоду головами Ради були 6. міністр Іларіон Косенко, пізніше ген. О. Удовиченко, з перервами від 1944 до 1958 р. Книжковий фонд поповнювався так що багато книг не могло вміститися на полицях і в шафах 2-ох великих кімнат, а лежали в скринях або просто на підлозі.

Впродовж цього другого періоду бібліотекар Г. Довженко і його однодумці розпочали старання про відшкодування за пограбоване німцями майно.

ЧИТАЧІ!

"Нові дні" чекають Ваших порад
і дописів.

Справжня акція здобуття відшкодування почалася, коли секретарем Ради бібліотеки став М. Ковальський, а бібліотекарем П. Йосипишин (1958 р.). Акція ця тривала майже 12 років. Вони доповнили і викінчили довжелезний список пограбованих книжок, часописів та іншого майна бібліотеки і музею, список розпочатий ще І. Рудичівим, зробили оцінку всього, провадили майже безнадійні тоді юридичні справи, а головне, провадили боротьбу проти наклепів на добре ім'я С. Петлюри.

Так почався з 1958 року третій період існування бібліотеки, який триває досі. Тоді вже почали творитися численні представництва бібліотеки в Європі й за океаном. Творили їх 6. воєнки, генерали і всі, хто воював за волю України. Почали впливати дари, книжки, часописи. В 1959 році почав виходити друком "Інформаційний бюлетень" Бібліотеки ім. С. Петлюри, два рази на рік. Тепер його видання становить поважну фінансову позицію в бюджеті б-ки, але він відіграє свою корисну роль, інформуючи жертводавців і українське суспільство про стан і потреби бібліотеки, збираючи зі всього вільного світу бібліотечні і музейні матеріали та грошові фонди. Крім того в бюлетені, від кількох літ, почали друкуватися статті на різні (українознавчі) теми, архівні матеріали та історичні розвідки, які стосуються особи патрона бібліотеки, С. Петлюри. Вже вийшло 37 чисел "Інформаційного бюлетеня", XX рік видання.

Зібрані до 1958 року, книжкові і музейні фонди, зросли до початку 3-го періоду існування бібліотеки до 10.000 одиниць, яких не було де вмістити на рю де ля Гласьер. Почалася акція збирання грошей на придбання власної домівки для бібліотеки. Були розіслані на всі континенти збіркові листи, але це не дало задовольняючих результатів.

В 1968 році відбулося урочисте відзначення 40-ліття існування бібліотеки у великій приватній залі.

Після одержання відшкодування від німецького уряду за пограбоване майно, на початку 1968 р., Рада бібліотеки (на чолі з головою Ради проф. П. Шумовським) набула нове власне приміщення в українському будинку на рю де Палестін, цілий перший поверх з двома кімнатами в півниці, де був проведений ремонт. Закуплено і впроваджено модерне устаткування приміщення бібліотеки, так що її урядження не поступається перед устаткуванням найбільш сучасних подібних установ Парижа.

Зараз же розпочалася праця над реєстрацією книжок і журналів, почали друкуватися бібліографічні картки в двох екземплярах, для створення іменного і речевого каталогів (картотек), а окремо для чужомовних книжок. Рада бібліотеки набула дуже добрий і практичний фотокопіювальний апарат, який, хоч коштував досить дорого, але вже оплатився, бо приніс і приносить надзвичайні послуги для діяльності бібліотеки (фотокопії важливих архівних документів і навіть цілих брошур чи книжок для місцевих і закордонних дослідників і клієнтів). При допомозі цього апарату були зроблені фотокопії карток україністики з 3-ох найстарших бібліотек Парижа, так що документація з україні-

стики при Бібліотеці ім. С. Петлюри зросла на 26.000 карток, що разом з речовою картотекою становить 40.000 бібліографічних одиниць, — чи не найбільша з бібліотек поза межами Батьківщини. З цього великого речового каталогу ще мало клієнтів користаються, але він являє вже надзвичайний варстат праці для дослідників з україністики. Бібліотека ім. С. Петлюри має тепер понад 14.000 зареєстрованих і заінвентаризованих книжок, а решта (вже близько 20.000 всіх разом) чекає своєї черги.

В бібліотеці ще досі переважають книжки дореволюційних (чи з-перед 2-ої світової війни) авторів або авторів з-поза меж Батьківщини. Поміж ними є унікальні стародруки, яких більше ніде не можна знайти. З новонабутих книжок з України переважають видання з аполітичних наук, таких, як археологія, етнографія, етногенеза слов'ян і українців, мистецтвознавство, мовознавство тощо. З белетристики набувається мало книжок, бо при замовленні невідомо, яка є національна вартість автора (аж поки він не попаде в "дисиденти"). В речовому каталозі є рубрика "захальна література".

Розвивається також Музей ім. С. Петлюри, який поповнюється новими високої історичної вартості експонатами. Всього, що музей має, не можна показати все разом з огляду на брак місця. Подуманий з початку, як Музей ім. С. Петлюри і Визвольної Боротьби, він має велику кількість дуже цінних історичних експонатів, документів і речей архівного значення, а також речей етнографічного характеру. Музей швидко поповнюється, але брак більшого приміщення не дозволяє виставити всього, що має бібліотека.

Залежати бібліотеки є найбільшою українською залежністю Парижа, в якій відбувалися й відбуваються збори українців Парижа і околиць. Численність книжкового фонду наближається вже до його стану з 1939 р., тобто до "другого" золотого віку бібліотеки, але в модерних умовах устаткування, тому було що показувати українському суспільству і чужинцям під час повоєнного "відкриття бібліотеки", в 1971 р., під час Надзвичайних загальних зборів, в час відзначення 50-ліття трагічної смерті Головного Отамана С. Петлюри.

Дуже жертвенні українці, які вже склали влики пожертви для 6-ки або записали для неї велику частину свого майна. Вже є 13 таких меценатів, імена яких викарбовано золотими літерами на мармуровій таблиці, що висить у головній залі бібліотеки.

П. ШУМОВСЬКИЙ

ІНСТИТУТ ІМ. СИМОНА ПЕТЛЮРИ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ ПОЧАВ ПРАЦЮ

Інститут ім. Симона Петлюри у Філядельфії щойно почав свою роботу під керівництвом доктора Олега С. Підгайного. Видано першу працю під назвою "Симон Петлюра: Бібліографія".

Інститут ім. Симона Петлюри — перша складова частина Дослідного Центру Української Національної Революції і Державности, який міститься у гарній дільниці м. Філядельфії. Дослідний центр був заснований Державним Центром УНР у серпні 1976

року, але фактично розпочав діяльність лише недавно.

У Філядельфії є кілька університетів, зокрема відомий на весь світ Університет Пенсильвенії, Музеї, картинні галереї, прекрасні парки, двогдинне сполучення з Вашингтоном і Нью Йорком спричиняються до того, що тут відбуваються різні з'їзди і конференції.

Філядельфія — один із найважливіших центрів української діаспори в США. Тут маємо осідок ЗУДАК, СФУЖО, Католицького українського союзу "Провидіння", часопису "Америка", багатьох православних, католицьких та євангелістських церков, Інститут ім. Липинського. Філядельфія близька й до головних наших центрів у Канаді, зокрема до Торонто.

Перше видання Інституту, обширна бібліографія робіт українських та чужинецьких авторів про Симона Петлюру, включає понад 800 назв в українській, англійській, французькій, єврейській, німецькій, гебрійській, польській, російській та іспанській мовах, великий вступ англійською мовою й короткий життєпис С. Петлюри.

Інститут має своїм завданням вивчати процеси боротьби за державну незалежність України та ставлення чужих держав до України. Ця праця проводиться без упередження до жодного українського визвольного руху, до жодної з українських земель.

Праця Інституту ведеться в чотирьох напрямках.

1) **Дослідча і видавнича праця.** Плянється дві серії видань. "Симон Петлюра: Бібліографія" — це перше видання в серії "Публікації". Готується видання багатомовної збірки документів американського міністерства зовнішніх справ під назвою "США і Україна з 1-го березня 1917 р."

Перший її том включатиме документи від 1-го березня 1917 року до 30-го квітня 1918 р., і буде готовий до друку навесні 1978 року. Переважна більшість документів невідомі, що показують, що американська політика щодо України набагато прихильніша, ніж думають науковці нині. Американські документи 1917-1921 рр. заповнять десять великих томів. Видання цієї великої роботи залежатиме головню від моральної та матеріальної підтримки інституту українською спільнотою в США і Канаді.

Друга серія, під назвою "Студії", включатиме оригінальні праці. Монографія про Симона Петлюру вже готова до друку. Готова й наукова праця про американську дипломатію у відношенні до УНР і праця про створення КП(б)У як сүто російської партії.

2) **Науково-громадська діяльність.** Інститут прагне до якнайширшої співпраці з українськими та чужинецькими науковцями й науковими установами. Почата співпраця з Інститутом ім. Липинського, УВАН, НТШ, Українським Історичним Товариством, Бібліотекою ім. Симона Петлюри в Парижі та з Комітетом для видання другого тому праць С. Петлюри.

Будемо співпрацювати з Університетом Пенсильвенії — для створення якнайповнішої збірки матеріалів про політику США у відношенні до України. Таким чином Інститут і Університет уникнуть непотрібних витрат на дублікати. Передбачаються також спільні конференції тощо. Бажана співпраця

і з іншими університетами, такими, як Гарвард і Альберта, що включають українські інститути, та з цими українськими Інститутами.

3) **Архів і бібліотечна діяльність Інституту.** Інститут уже має деякі архіви і книжки. Зокрема бажано набуті архіви і книжки про УНР, і УСС, армії УНР, ЗУНР, УГА, УВО, Карпатських СС, ОУН, УПА, УГВР, та ДЦ УНР в екзилі. Прохаємо українську громадськість жертвувати такі матеріали Інституту.

Інститут буде закуповувати фотокопії архівів, стосовних міністерств зовнішніх справ США, Англії, Німеччини, Австро-Угорщини, Канади та інших, та збірки друкованих відповідних документів Росії та СРСР. Це потребуватиме значних коштів.

4) **Наукові конференції.** Почалася підготовка до наукової конференції з нагоди століття з дня народження С. Петлюри в 1979 р.

Закликаємо нашу громадськість допомогти Інституту. Писати на адресу:

Dr. Oleh S. Pidhainy, President

Symon Petlura Institute

1211 — 68th Street

Philadelphia, Pa. 19126, USA

3-тє число "Анналів" під назвою "Анналі Лемківщини", унікальну працю, в двох мовах під назвою "Дерев'яна архітектура Карпат" і працю С. Голяша "Трагедія Лемківської Землі". Ухвалено також створити два фонди: один оборотово-видавничий, а другий сталий, сума якого досягнула б 100 тисяч дол., щоб з відсотків можна було оплачувати Лемкознавчий відділ при якомусь із університетів.

У 30-річчя трагедії Лемківської землі складайте свої пожертви на ФДЛ, ставайте її членами — основниками, членами — добродіями, членами — меценатами; із заявою пришліть свою автобіографію зі знімкою. В Анналах", в спеціальній для цього частині, будемо давати дані про тих, хто жертвує 1000 дол., або більше. Можливо, що у Вас є хтось дорогий у родині, що вже не живе, і Ви бажали б скласти пожертву в його імені.

"Фундація Дослідження Лемківщини" має право приймати пожертви, окрім готівки, також у виді циліндрів: хат, поля та іншого майна.

Чеки чи грошові перекази шліть на адресу:

The Lemko Research Foundation

P. C. Box 651, Cooper Station

New York, N. Y. 10003, USA

ПАТРІОТИЧНА ІНІЦІАТИВА

"Фундація дослідження Лемківщини" в Нью-Йорку звернулася до всіх лемків у вільному світі з таким зверненням:

Цього року відзначаємо сумну річницю в історії нашої Лемківщини.

30 років минає з того часу, коли польські комуністичні насильники виселяли нашу людність і тим самим, виривали з корінням українство з нашої прадідівської землі, застосовуючи сваволі і вбивства, нищили села і містечка, перетворили цю частину України, на безлюдні пустелі.

Ми досі не знаємо, скільки невинних матерів і дітей впало жертвою польсько-більшовицької сваволі; не знаємо, скільки наших людей згинувло в польських і московських катівнях. Не знаємо як і коли були знищені пожарами наші села і містечка. Не маємо ширшої документації про дії наших загонів ОУН-УПА. Не знаємо, скільки наших синів і дочок віддали життя своє, стаючи до боротьби за волю України.

Польська пропагандивна машина видає масу літератури, яка фальшиво показує згадані події, щоб прикрити перед світом злочин, якого допустилися поляки 30 років тому.

До цього часу ми не спромоглися на видання, які б у протигаву польській брехні, навітлювали факти. Одиноким виданням, яке хоч у деякій мірі почало розкривати фальшивість польських писань, є "Анналі СФЛ". Але це є лише краплиною того, чого вимагає від нас час, обов'язок і дійсність.

Заходами СФЛ і ООЛ створено "Фундацію Дослідження Лемківщини" — ФДЛ, якій завданням має бути подати моральну і фінансову допомогу науковцям і студентам, які будуть працювати на досі занедбаному нами відтинку.

Під фірмою Фундації заплановано такі видання:

ЛІКУВАЛЬНА СТРАВА

Хочу поділитися з читачами нашого журналу тим, що я довідався з доповіді швейцарця лікаря-його Шмідта про майже чудесну дію пророслого зерна пшениці, приготованого у вигляді каші чи киселю.

Колись він довідався про "аукорін" — вітамін групи "В" в пшениці, який стимулює життєдіяльність людського організму. Крім нього, було знайдено у висівках багато інших вітамінів, різних ферментів, потрібних для регулювання будівництва клітин людського тіла й для зміцнення нервової системи.

Дослідча робота в цьому напрямі тривала близько 80 років і підтвердила стимулюючу дію пророслої пшениці на весь розвиток людського організму, зокрема її користність для обміну речовин. Результати лікування серйозних недуг пророслою пшеницею перевершили всякі сподівання. Наприклад, відновлявся колір волосся, кращав зір, впевненішими ставали рухи людини, поліпшувався стан зубів.

Стан хворих кращав уже через 1-2 тижні. Спостерігались випадки імунітету до застуди, до інфекцій. Часто ліки не допомагали при таких недугах, як сухоти, бронхіт, запалення легень, виразка шлунку й кишок, каміння, екзема тощо, але після того, як у дієту хворого вводили щоденний раціон пшеничної каші чи киселю з пророслих зерен швидко наставало поліпшення стану й видужання.

Сам лікар почав заживати пророслі зерна пшениці, коли йому було 54 роки, й на собі спостерігав зміну кольору волосся та його густиння, поліпшення зору.

Лікувальну кашу треба робити так: за 22 години до готування страви в 50-100 гм на добу для однієї особи пшениця добре промивається один раз холодною водою, сміття зливається, а на повноцін-

Лесья БОГУСЛАВЕЦЬ

„Пропашце покоління“

Все на світі тепер стало догори ногами. І до добра це все не доведе. Гляну на молодь, і серце крається. Чим вона тепер захоплюється, про що говорить і як виглядає! І все роблять не так, як ми, а навпаки.

Ось і мої діти підросли. І згадалось мені давнє прислів'я, яке мати моя любила приказувати років двадцять тому: „Малі діти — малий клопіт, великі діти — великий клопіт“.

Пізніше, вже перед моїм одруженням, вона трохи змінила цю приказку і приговорювала: „Малі діти спать не дають, а великі жить не дають“. Видно, мама в приказках кохалася, коли їх згадувала, бо зі мною вона ніколи мороки не мала. Не те, що я зі своїми дітьми! А народ таки не дарма всі примовки склав, у цьому я переконуюся щодня.

Часом зустрінусь із знайомими, і почнемо ми свої жалі на дітей виливати. Почуєш, а в інших наче й гірше. Так мені на душі і легше стане. „Треба“, кажу, „нам такий клюб батьків закласти. Будемо сходитись і одне одному співчувати“.

Якось одна знайома, що має малих дітей, і собі почала нарікати. „Ми з чоловіком за виховання дітей сваримось“, мовить вона. „Жіночко, говорю, ти ще не знаєш, що то значить сварка. Ось почекайте, хай ті дітки підростуть — отоді з чоловіком будете по-справжньому сваритись“. За те, який до них підхід мати, та хто винен, що все склалося не так, як гадалося. Це ще тільки кзички, а ягідки пізніше будуть“.

Що вже мій чоловік, Остап, завжди тихий та сумирний був, а й з ним за нашу молодь у суперечку заходжу. Коли старший син запустив бороду, я взялася за голову і простогнала: „Що скажуть наші знайомі!“ „Нічого“, відповів чоловік, „тепер ми зможемо розрізняти, де в нас син, а де дочка“. „Ти подивись, як наші діти вдягаються“,

сказала я сприкрено. „Бідний носить, що може, а багатий, що хоче“, відказує Остап. „А ледарі, вони стали“, доказую далі своєму найдорожчому. „Аби танцювати вміли, а робити лиху навчить!“, сміється він.

„З тобою, кажу, якраз виховаєш дітей — усе на жарти зводиш!“ „Дороженька“, відповідає чоловік, „життя таке складне, що хоч-не-хоч треба його гумором присолоджувати“. „Це молоде покоління“, не вгаваю я, „є пропашча генерація“. От, візьмим з боку моралі. Ходять обнявшись по вулицях і ні встида, ні сорому не мають. А часом навіть цілуються на виду“. „Чи гадаєш, як стануть під парканом цілуватися, то буде краще?“ — питає Остап. „Звичайно краще“, вигукую здивовано, „адже тоді ніхто б їх не бачив“.

Минулого літа поїхали ми до молодечого табору. Поставили шатро, а недалеко від нас троє дівчат теж отаборились. „Дивись“, шепчу чоловікові, „до них у шатро хлопці заходять“. „А чого б їм і не заходити“, каже він, „аж сюди чути сміхи та хахи“. „Ні“, перечу, „це неподобство, я тепер і спати не зможу. Така аморальність, можна сказати, під боком. Ти мусиш піти і заявити їм, що так поводитися не годиться“. „Вся аморальність“, відказує Остап, „лише в твоїй уяві, послухай, як вони почали співати“. „Ні, коли я була дівчиною, ніхто так не поведився“ — мовлю обурено. „Можливо“, втомлено зідхає чоловік, „а проте це не завадило деяким твоїм товаришкам придбати дітей, заки вони одружилися“. Яка нахабність таке згадувати! Добре, що ніхто не чув.

Незабаром трапилася пригода, і я змогла доказати своєму непомилному, що молодь тепер пішла непутяща. Одного разу дочка привела до хати своїх товаришок. Приїхали вони з іншого міста, подорожували по нашому штаті і просяться переночувати. Я людина дуже гостинна. Їсти наготувала, прийняла як рідних. Але з першого ж дня все мені в них не сподобалося. І хто порядний, гадаю, буде отак мандрувати. Та за моїх часів дівчата ніколи самі не роз'їжджали. І так до них придивляюся, і про все розпитую. Пройшло два дні. Подякували гості й поїхали. Кинулась я, а в мене гроші зникли. Скликаю всю родину й оголошую: були в мене гроші, а поїхали дівчата, поїхали й гроші. Я людина спокійна, слова не скажу лихого на когось, а тут і сліпому видно, чийх рук діло. А родина не вірить. Тут уже мене й чорти взяли. „Дороженькі“, глашу, „дурні ви всі, як сто пудів диму! Справа ясна, тільки дівчата гроші взяли. Що ж від молоді, що тиняється, й сподіватися. Ось напишу батькам, хай потішаться своїми нащадками“. І що ви гадаєте

ному зерні вода залишається до верхнього шару — на рівні верхнього зерна, але не поверх зерна.

Посудину з зерном треба покрити серветкою не дуже щільно й поставити в тепле місце. Через 24 години, коли зерно вже проросте (прибл. на один мм.), треба його промити й пропустити через м'ясорубку, висипати в посудину й долити раніше приготованим окропом або молоком, додати масла чи меду й незабаром з'їсти, бо від повітря ця каша тратить силу. Посуд має бути емальований, скляний, фаянсовий — не залізний і не алюмінієвий.

Проросла пшениця дуже кальорійна, а тому менше їжте хліба та борошняних продуктів.

І. Сташевський

Невтронна бомба

Президент США вирішив припинити випуск бомбардувальників "В-1", заявивши, що для своєї оборони від советського нападу США матиме іншу, надійну, але не таку дорожку зброю. Це на-самперед "крилата ракета", або, як її називають по-англійському "круз-місл" (про неї я писав у статті "Американський томагавк"), а по-друге, невтронна бомба.

Продукція цих бомб ще не почалася. Президент іще думає. Але той галас та зловний потік пропаганди, що рине з советської преси та з різних просоветських організацій, свідчить про те, що невтронна бомба буде могутнім засобом американської самооборони. Що ж являє собою ця бомба?

Військові спеціалісти називають її "чистою", бо, буди скинута на якесь місто, вона не завдасть великої шкоди будівлям і індустриальним об'єктам. Але вона вб'є майже всіх людей на враженій території своєю радіацією. Ця бомба може бути вживана і як далекосяжне артилерійське стрільно, і як боеголовка для ракети "Ланс", що має радіус дії в 50-70 миль.

— написала. Дочка плакала, просила не робити сорому. Я б і поліцію гукнула, так чоловік відговорив.

Потім місяців за шість ті гроші знайшлися. Я вже нікому не признавалася. Не хотіла свого авторитету підривати. Та думки своєї про дівчат не змінила. Я певна, що, якби трапилась нагода, дівчата б ті гроші взяли. Бо гроші то діло таке, торкнутись до рук і прилипли. Ні, таки нічого нам від тої молоді чекати! Живуть, як у Бога за дверима. Є що їсти, є що пити. Ні, все щось їм не так. Ну скажіть, на що їм турбуватися про голод в інших країнах, про перенаселення земної кулі, занецищення природи і навіть про збереження пального. "Не вашого це ума діло", кажу їм. "Усього на наш вік вистачить. Як біда буде, хай нащадки собі тим голову сушать. "Світ", по-вчаю дітей, "став егоїстичний, жорстокий". "А хто його таким зробив?", питає син. "От., кажу, "як ти такий розумний, побачимо, що ваша генерація зробить". "Ой мамо", вигукують діти, "ти нас не розумієш! "А хто", питаю, "тепер когось розуміє? Тато нарікає, що його не розуміють, ви нарікаєте, що вас не розуміють. Усі хочуть, щоб їх розуміли. Та коли б ви слухали старших і розумніших, то й розуміти б нічого не треба було. А то вся біда, самостійні стали, власні погляди завелися. Ні, все треба робити як старші кажуть, бо старий віл борозни не скривить". А Остап каже: "Крутиш ти всім, як циган сонцем, бо коли змолоду ворона попід небом не літала, то не полетить вона туди й під старість".

Деякі невтронні бомби, звичайно, утаємничені, але дещо відомо. Це ядерна зброя дуже малих розмірів. Внаслідок цього смертоносне діяння вибуху й жару зведено до мінімуму. Невтронна бомба вбиває не ними, а своєю радіацією. Її боеголовки мають бути детоновані на висоті кількох сот футів над землею, причому ціль буде "облита" струмами невидимого випромінювання. Людина, вражена ними, не помре відразу, а деякий час іще хворітиме і може прожити ще близько місяця.

Просоветчики багато кричать про негуманність цієї бомби, про те, що вона несе масове нищення людей. Але смертоносними є всяка зброя, бомби й боеголовки. Суттєво важливе інше: невтронна бомба є не зброєю агресії, нападу, а зброєю оборони, і вона зможе дуже ефективно зупинити советську агресію в Європі — без нищення міст та мирних жителів.

Зменшуючи силу вибуху, жару й випадку, невтронна бомба може бути вжита проти агресорів з більшою точністю попадання. Її призначення — нищити атакуючого, наступаючого ворога, не руйнуючи будівель. А наступальна зброя мала б інше призначення: вона руйнувала б будівлі, особливо військові об'єкти, центри постачання, склади, залізниці, автостради, так щоб противник не міг ними користатися. З цього видно, що невтронна бомба не може бути наступальною зброєю.

Критики цієї бомби висловлюють побоювання, що під час війни командири військових частин схочуть користуватися нею як звичайною зброєю з уваги на її невеликий "вихід". Але ця бомба буде частиною ядерного арсеналу, який є під безпосередньою контролею президента.

Американські військові експерти остерігають, що союзники програють звичайну, "конвенційну" війну з Советським Союзом на європейському континенті. Отже в разі советського нападу США повинні будуть або відбиватися з допомогою ядерної зброї, або залишити Європу.

США не захочуть випускати на європейській території "конвенційні" ядерні ракети, бо вони завдають жахливих руйнувань. Самі європейці теж цього бояться. В таких обставинах єдиною зброєю, що охороняє Європу від советської агресії, може бути лише тактична атомна зброя — порівняно короткосяжні стрільна з ядерними боеголовками.

Підсумовуючи сказане вище, треба відзначити, що невтронна бомба є дуже промовистим прикладом здібності американської техніки впоратися зі складною проблемою. Невтронна бомба й крилата ракета дадуть американським збройним силам можливість провадити воєнні операції ефек-

У комуністичному В'єтнамі

Усі ми пам'ятаємо той страшенний галас, що його здіймали "радикальні" студенти та професори під час американської акції у В'єтнамі. Уся ця лівацька братія з усієї сили кричала про те, що північнов'єтнамські комуністи несуть Південному В'єтнамові свободу й неймовірно щасливе життя, а американці, перешкоджаючи їм, чинять імперіялістичний злочин.

Завданням моєї статті не є аналізувати правоту чи неправоту американської акції. Я особисто вважаю, що вона мала гідну хвали мету, але воєнна кампанія була проведена настільки бездарно, з такою кількістю стратегічних і психологічних помилок, що могла завершитися тільки невдачею.

Минуло два роки з того часу, коли північнов'єтнамські комуністи оволоділи південною частиною цієї злочасної країни. Чи принесла комуністична влада щасливе життя людям Південного В'єтнаму?

Коли впав сайгонський режим, у деяких колах Заходу передрікали дуже скору криваву баню на Півдні. Минали місяці, але про криваву розправу комуністів, з південцями нічого не було чути. Розмови про неї ущухли. Зараз про в'єтнамський народ мало хто вже згадує. Навпаки, з різних причин про нього стараються забути.

Але в'єтнамі не дозволяють забути про них. Раз-у-раз ми читаємо в газетах про те, що тисячі людей з Південного В'єтнаму продовжують бігти з цієї країни всіма можливими способами. Багато людей, ризикуючи життям, випливають в океан в утлих човенцях і багато їх гине. Кораблі інших країн стараються їх не помічати й не рятувати; лише невелику частину втікачів приймають США. На світі панує егоїстична "мораль".

Особливо мовчить про становище у В'єтнамі галаслива колись "ліва громадськість". Їй соромно признати той факт, що її колишні "марші", демонстрації й кампанії принесли смерть і ув'язнення величезному числу в'єтнамців, які часто були їх партнерами в боротьбі проти сайгонського режиму Тью.

Отже масових убивств у загарбаному Південному В'єтнамі негайно по закінченні війни не сталося. Рупор ліваків сенатор МакГоверн ко-

лись сказав: "Смішно думати, що мадам Бінг буде мордувати своїх земляків". Мадам Бінг, звичайно, не збиралася сама вбивати земляків. Це завдання перебрала на себе комуністична система.

У Південному В'єтнамі зараз іде грандіозна "чистка", відгомін якої лише приглушено долітає до нас, бо преса не хоче писати про неї.

З марксистського погляду політична чистка є надійним засобом досягти в країні політичного "однорозумства", масової відданості партійній ідеології, яка є передумовою для "соціалістичного будівництва". Ми всі були свідками масового "перевиховання" підсовєтських мас — "перевиховання", в наслідок якого було поховано в масових могилах мільйони людей. Без такого лєнінського "перевиховання" не може обійтися ніякий комуністичний режим.

Комуністичний режим у В'єтнамі стоїть на трьох китах. Це — "возз'єднання" з Північним В'єтнамом, марксистська переробка життя на Півдні і політична "чистка". Провести чистку негайно після закінчення війни було неможливо, а кривава баня відразу б скомпрометувала новий режим, підтвердивши передрікання на Заході, коли очі всього світу були звернені на В'єтам.

В'єтнамські комуністи хотіли одержати від Заходу, зокрема від США, гроші. У цьому вони розраховували на допомогу своїх союзників на Заході, які мали обробляти громадську думку. Кривава баня могла б відштовхнути від них навіть їх колишніх союзників. А на велику фінансову допомогу СССР чи Китаю вони не могли розраховувати; ті допомагають переважно пропагандою та зброєю.

Кривава баня була відкладена. Але десь у березні 1976 року почала опускатися "бамбукова занавіс". Всім закордонним кореспондентам було наказано виїхати із Сайгона. У червні було оголошено, що дванадцять категорій населення будуть поставлені перед "народними трибуналами", як "лакеї американського імперіялізму", прибічники попереднього режиму та всякі нерозкайні злочинці — "вороги народу". Між іншим, у самому Північному В'єтнамі з 1956 по 1959 рік ці трибунали засудили на страту понад двісті тисяч осіб.

Тим часом почалася організація так званих "перевиховних таборів" та "нових економічних районів". Тисячі родин по містах були примушені продати свої будинки за безцінь і переселитися в "нові економічні райони", де не було створено елементарних передумов для людського поселення. На всьому цьому заробила величезні гроші "нова кляса" й різні спекулянти.

У "перевиховні табори" в цій невеликій країні

тивніше й з меншою кількістю смертей та меншим руйнуванням території.

Отже, советчикам доведеться добре подумати перед тим як нападати на Західну Європу. Не дивно, що вони зчинили такий пропагандивний галас проти обох видів американської оборонної зброї.

П. К.

Лінгвістичний здогад

Вирослий у Ростові-на-Дону і вихований на російській літературі Олександр Солженіцин вважає себе за росіянина, хоч і згадує, час-від-часу, що й українське йому не зовсім чуже.

Не тільки на вулицях Ростова доводилося йому чути українську мову, а й від свого діда, Захара Томчака, який починав своє життя підпасичем чужих отар у Таврії, а пізніше, на Кубані, завдяки своїй енергії та заппадливості став власником великих земельних маєтностей.

Мати малого Олександра домагалася, щоб він не наслідував дідові мови, а тримався "правильних

було кинуте коло трьохсот тисяч осіб. Життєві умови там гірші від примітивних. З кожних трьох сайгонських родин одна має когось із родичів у цих таборах. Про це однастайно пишуть закордонні журналісти, які навідується в Сайгон. Один із в'єтнамських утікачів каже про ці табори, що вони являють собою "штучно створене пекло".

Більшість цих таборів розміщено в малярійних місцевостях. Тисячі "перевиховуваних" померли невдовзі від голоду, хвороб та браку одєжі. Тисячі людей у таборах покінали самогубством. Велику кількість людей "ліквідували" їх перевиховники — чи то прямим убивством чи влаштованими катастрофами. Колишніх вояків, напр., примушували очищати мінні поля голими руками.

У табори заслали близько двох з половиною тисяч інтелігентів — науковців, професорів, письменників, журналістів, священників. Нарешті, на партійному з'їзді в Ганої в грудні м.р. було оголошено, що мільйон південнов'єтнамців буде переселено на Північ протягом п'яти найближчих років.

Утікачі розповідають багато про те, що діється під п'ятою комунізму. Немає ніяких амністій для "перевихованих". Систематично провадиться масова, ретельно прихована "чистка" всього населення країни. Вчинили самогубство не менше 20.000 осіб. Поліція запросто вбиває людей у своїх застінках, у дорозі до таборів. Ці масові вбивства робляться за виробуванням советським зразком: з танків і панцерних автомобілів вогнем по юрбі людей зі зв'язаними руками. Про це розповідають люди, яким удалося втекти з побойща. Родинам убитих не посилають ніяких повідомлень.

Становище у В'єтнамі красномовно показує, чого треба чекати в тих країнах, де владу захоплюють комуністи. У Камбодії творяться діла ще страшніші, ніж у В'єтнамі; там не сподіваються на фінансову допомогу капіталістичного світу, а тому нищать людей "повною парою"...

проізношений". Сама вона була вихованкою приватного пансіону-гімназії в Ростові-на-Дону.

Прэдки письменника по батькові, Солженіцини, жили колись на Курщині, а потім переселилися на Північний Кавказ.

Саме слово "Солженіцин" не дає ключа до розгадки його походження. Не існує в російській мові жодного слова, з яким можна було б його пов'язати.

А проте своїм закінченням на "іцин" прізвище це в російській мові досить типове. Утворене воно, як і подібні закінчення прізвища в російській мові, від іменників граматичного жіночого роду з закінченням на -ца: птіца, сініца, утіца, девіца тощо.

Утворені з наведених російських іменників прізвища виглядатимуть так: Птіцин, Сініцин, Утіцин, Девіцин тощо.

З цього ясно, що й Солженіцин — прізвище того самого типу і воно мусіло б походити від слова (коли б таке було в російській мові) "солжєніца".

Але даремно було б шукати такого слова в російській мові.

Доводиться шукати іншого пояснення. Я думаю, що слово це є наслідок перекручення якогось іншого, не російського, але близького до російського, теж слов'янського слова. Існує українське слово "совзєніця" та могло б існувати колись і прозвисько Совзєніця (фігурально — непосидюча людина).

Таке прозвисько могло б бути й не тільки на Україні, а ще й по недалеких від неї теренах, як от Курщина, де, як знаємо, осідало чимало козаків з Богданових загонів.

Для українських прізвищ не тільки на російських теренах, а й в Україні під Російською імперією не став злочасний момент, коли почалися призови до армії в другій половині минулого століття.

Тоді по військових канцеляріях, відбувалися отакі сценки:

— Как фаміліє? — запитує військовий писар новобранця.

— Зачиниворот, — відповідає козак. Були й такі або й іще крутіші запорозькі прізвища.

— Что? — дивується писар. — Ну вот будеш Затворніков.

Отак я того певен, утворилося й прізвище "Солженіцин".

Не для всіх українців слово "солжєніця" матиме якийсь глузд. Отож ми краще зазирнімо до Грінченкового словника.

У четвертому томі того словника знаходимо:

Совзєніця, ці, ж. Гололедица. Вх. Зн. 65.

Розшифровуємо скорочення: ж означає, що це слово є жіночого граматичного роду. Вх — скорочене прізвище автора, який подав це слово до редакції словника, тобто **Верхратський** Іван, філолог. Скорочення Зн. означає назву його наукової праці, з якої взято слово "совзєніця": "Знадоби до словаря южноруського".

Здається ясно, що по батьковій лінії **Солженіцин** теж **українець**, як і по матері.

Але я не маю найменшого наміру умовляти його, щоб він змінив своє "перекручене", але славне теперішнє прізвище.

Сергій ДОМАЗАР

Вінніпег: місто багатьох культур

Коли я приїхав до Вінніпега майже чверть століття тому, то даремно шукав тих затишних ресторанчиків, у яких я бував деінде, — дешевих харчівень, де можна насолоджуватися кулінарними шедеврами етнічних громад, з яких складається мозаїка Вінніпега.

Я поїхав до Сен-Боніфаса, сподіваючися, що знайду там французький ресторан, але тут були тільки звичайні північноамериканські харчівні з шницлями, кока-колою і кавою або печенею.

Тепер у Вінніпезі багато що змінилося. Якщо пройтися по Сарджент-авеню, можна бачити, що це місто — справжня метрополія, місто багатьох культур, які морозяний вітер з прерій "притулює" одна до одної, так що італієць третєся пліч-о-пліч з греком, португалець — з філіпінцем, китаєць — з індонезійцем, англієць — з французом. У цьому "шлунку" Вінніпега, за паризьким виразом, можна побачити неймовірні виставки харчів з усіх кутків світу, книгарні з книжками десятками різних мов, чудові дешеві ресторани, і навіть бюро, яке влаштовує побачення для молодих чоловіків і жінок — бо хоч весна приходить до Вінніпега лізно, молодий португалець, грек чи філіпинець мають такі ж романтичні нахили, як і їх батьки й діди в тепліших кліматах старого краю.

Коли ви входите в Сарджент-аве., то ви проходите повз супермаркет, у якому можна знайти такі делікатеси, як козятина, кролятина, індійські страви і вест-індійська городина; можна обіхати світ тільки дивлячись на полиці.

Далі ви побачите італійську бакалійну крамничку, яка немов перевезена сюди живцем з Трастеве в Римі. Тут знайдете різноманітні сири, ковбаси, "мортаделлю", макаронні вироби і — це приманює вінніпегців усіх національностей — свіжотертий на місці пармезанський сир. У сусідньому барі ви вип'єте капучіно не гірше від того, що подають на Віа Венето, а навпроти є "піцерія" для тих, хто любить неаполітанські страви.

Після Італії ви потрапляєте в екзотичний Схід, і ви бачите філіпінський ярмарок, у якому продають усі види південноазійських страв, а поруч нього стоїть і його географічна протилежність — ісландська крамничка, яка продає "руллипуллсу" (особливий сорт гострої ковбаси), "гангійот" (копчену баранину) і ісландський хліб. Ісландці були одними з перших поселенців у Манітобі, і торгівля тут жава, хоч і обслуговує людей з скандинавським смаком.

Якщо ви шукаєте португальських страв і свіжої риби, тут є дві крамнички з найсвіжішою рибою в центрі континенту. З далеких морів сюди щодня доставляють літаком морську рибу, щоб нагадувати тим, хто колись жив у Європі, про свіжі налови риби.

У китайському ресторані подають гострі північнокитайські страви, а за ріжком є німецькі кондитерські, пекарні, м'ясарні і навіть книгарня. Цією вулицею треба насолоджуватися: вона нічим не гірша, ніж Робсон-Стріт у Ванкувері.

Ф. С. МАНОР

КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКОЇ СИМФОНІЧНОЇ МУЗИКИ

Наприкінці травня в Торонто відбувся концерт української симфонічної музики, якого вже давно чекали наші меломани. Концерт був даний Гамільтонською симфонічною оркестрою під керівництвом Володимира Колесника, недавнього диригента Київського Академічного театру опери і балету.

Цей концерт був спонзорований Федерацією українських жіночих організацій з нагоди її конгресу в Торонто.

У програмі концерту були твори і давніших і сучасних наших композиторів. Треба особливо відзначити участь у концерті Степана Старика, уродженця Торонто, скрипаля із світовою славою, який був концертмайстром Королівської філармонічної оркестри в Лондоні. Високий рівень концерту відзначили в своїх рецензіях торонтонські англомовні газети.

О. С.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

У четвер 7-го липня 1977 року в Торонто, Канада, відійшов у кращий мир наш земляк полтавець Степан Бондаренко.

Покійний народився 23-го жовтня 1910 року на Полтавщині, село Ковалівка, Шишацького району. Виростав у тім же селі. За окупації німцями мав неприсмні пригоди з окупантом, і мені як близькому сусідові прийшлося рятувати як брата. Приїхавши до Німеччини, знову ж попав у табір окупанта. Після Німеччини — Бельгія, шахти. Приїхав до Канади, жив нормальним життям, та хвороба підкосила здоров'я і поклікала його від нас.

Над могилою прощали земляка о. Фалько та приїхав з Америки С. Тарасенко. Після похорону був обід у хаті Покійного, приготований земляками Галиною Вибиванець, Мартою Кришанською, панями: Говорун, Жаботинська та інші. Після обіду о. Фалько прочитав молитву, а земляк С. Тарасенко з Америки закликав земляків згадати небіжчика у пресі та сповістити про Його відхід у Кращий Світ.

На нев'янучий вінок зложили 78 доларів.

Жертвували: дружина покійного Марина Бондаренко 10 дол., С. Тарасенко 10 дол., П. Вибиванець 10 дол., Г. А. Старостенко 8 дол. та І. М. Жаботинський, С. Л. Чалий, П. Л. Говорун, І. Т. Тутка, А. М. Кришанський, О. Н. Говорун, Л. О. Вибиванець, Г. В. Чалий — по 5 дол. Що і розділили: 20 дол. — "Українські вісті", 15 дол. — "Нові дні", 33 дол. — "Вісник", 10 дол. — "Вільне слово".

Спи вічним сном, Дорогий Земляче! Нехай земля Канади буде Тобі легкою.

Земляк Степан Тарасенко

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НОВІ ВИДАННЯ

- Данте Алігері.** БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ. "Дніпро", Київ 1976, стор. 670. — Переклад з італійської. Книга об'єднує всі три частини: "Пекло", "Чистилище", "Рай". Ілюстрації славетного французького художника 19-го ст. Гюстава Доре \$12.50
- Кирилюк Є. П.** ШЕВЧЕНКОЗНАВЧІ ТА СЛАВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ. "Наукова думка", Київ 1977, стор. 238 6.50
- Костенко А., Умірбаєв Е.** ОЖИВУТЬ СТЕПИ (Тарас Шевченко за Каспієм). Рад. письменник, Київ 1977, стор. 258 3.10
- Кочерга Іван.** ТВОРИ. "Молодь", Київ 1976, стор. 422. — Книга містить драматичні твори "Ярослав Мудрий", "Свіччине весілля", "Алмазне жорно", "Майстри часу" 2.10
- Малик В.** ШОВКОВИЙ ШНУРОК. Роман. "Молодь", Київ 1977, стор. 222. Книга завершує три попередні романи: "Посол Урус-шайтана", "Фірман султана" та "Чорний вершник", змальовує героїчну боротьбу проти турецької навали на Україну в 1677-78 рр. 2.50
- Мицкевич Адам.** КРИМСЬКІ СОНЕТИ. "Таврія", Сімферополь 1977, стор. 160. Переклад з польської. Видання українською, польською і російською мовою. 2.65
- НАРОДНІ ПІСНІ В ЗАПИСАХ ПАНАСА МИРНОГО ТА ІВАНА БІЛИКА.** "Муз. Україна", 1977, стор. 196 1.35
- Омельченко А.** ШКОЛА ГРИ НА БАНДУРІ. 2 клас. "Муз. Україна", Київ 1977, стор. 99 2.50
- ПИТАННЯ ТЕСТОЛОГІЇ.** Поезія. "Наукова думка", Київ 1977, стор. 408. — Книга присвячена текстологічним проблемам української поезії 19-20 ст. Розроблено принципи наукового видання української класичної поезії. 8.50

Пишіть за списками книжок і пластинок

Замовлення більше \$15.00 кранниця оплачує за пересилку. Пошта за одну пластинку в Канаді 50¢, за кожну додаткову 20¢. В США 75¢, а за кожну додаткову — 25¢.

Оплатити за кожну пластинку 75¢

УВАГА! До замовлення на \$1.00 (одного долара) просимо прислати 20 центів у Канаді і США на поштову оплату. Слід вказувати ім'я автора та назву книжки.

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada

Tel.: 532-8928